

ERZURUM'DA GASTRONOMİ TURİZMİNİN TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: EKONOMİK FIRSATLAR, ÇEVRESEL ENDİŞELER ve SOSYO-KÜLTÜREL ZENGİNLİK¹

THE IMPACT OF GASTRONOMY TOURISM ON SOCIETY IN ERZURUM: ECONOMIC
OPPORTUNITIES, ENVIRONMENTAL CONCERNS, AND SOCIO-CULTURAL WEALTH

Erkan DENK

Öğr. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi, Sosyoloji Bilimleri MYO, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik
Programı, erkan.denk@atauni.edu.tr, Erzurum/TÜRKİYE. ORCID: 0000-0002-2144-3316

ÖZET

Gastronomi turizminin gelişimi, çeşitli destinasyonlarda ekonomik büyümenin önemli bir itici gücü olarak ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, ekonomik faydaların ötesine geçen etkileri, çevresel ve sosyo-kültürel boyutları içerir ve bu etkiler, yerel politika tercihlerini şekillendiren faktörler olarak rol oynamaktadır. Bu çalışma, Erzurum, Türkiye'deki gastronomi turizm gelişiminin çok yönlü etkilerini araştırmaktadır ve bu etkilerin yerel sakinlerin tutumlarını ve politika tercihlerini nasıl şekillendirdiğine odaklanmaktadır. Bu şekilde, gastronomi turizmi destinasyonlarında faktörlerin karmaşık etkileşimini kapsamlı bir şekilde anlaşılmasında katkı sunmaktadır. Turizm etkileri ve toplum tutumlarının kuramsal temellerine dayanan bu çalışma, dinamik bir sistemler perspektifini benimsemektedir. Ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel boyutların birbirine bağlılığını tanıyarak, bu boyutlar arasındaki bağımlılıkları ve yerel sakin tutumları nasıl etkileyebileceğini araştırmaktadır. Bu yaklaşım, turizm gelişiminin yerel halkı nasıl etkilediğine dair teorik anlayışı bir bakıma derinleştirmektedir. Araştırmada nicel araştırma yaklaşımını benimseyerek, Erzurum'da 462 yerel sakinin katılımıyla bir anket gerçekleştirilmiştir. Metodoloji, yerel sakinlerin gastronomi turizminin etkilerine yönelik algılarını analiz etmek için hiyerarşik regresyon, faktör analizi, korelasyon analizleri ve çaprazlama tablolarını içermektedir. Araştırma, Erzurum'daki gastronomi turizminin gelişimine yönelik yerel sakin tutumlarının karmaşık bir manzara sunduğunu ortaya koymaktadır. Yerel sakinler, genellikle kültürel zenginleşme ve yaşam kalitesinde iyileşme gibi sosyo-kültürel etkileri olumlu bir şekilde algılamaktadırlar. Ancak çevresel sonuçlar konusunda artan atık sorunu ve kirlilik gibi endişeler ortaya çıkmaktadır. Olumlu tutumlar ve turizm gelişimine destek arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki de gözlemlenmiştir. Ancak bulgular aynı zamanda Erzurumlu sakinler arasında yerel politika tercihlerinde tarafsız bir duruş benimseme eğilimini de ortaya koymuştur. Bu da gastronomi turizmi gelişimini destekleme konusunda temkinli bir yaklaşımı işaret etmektedir. Bu tarafsızlık, yerel halk arasındaki tutumların ve eylemlerin karmaşıklığını anlamak için daha fazla araştırmayı gerektirmektedir. Bu çalışma, Erzurum ve ötesindeki politika yapıcılar için önemli tespitler sunmaktadır. Çalışma, ekonomik büyüme ile birlikte sosyo-kültürel zenginleşme ve çevresel sürdürülebilirlik göz önüne alınarak dengeli ve bütünlük bir gastronomi turizmi gelişimi yaklaşımının benimsenmesinin önemini vurgulamaktadır. Politika yapıcıların, yerel sakinlerin çok yönlü tutumlarını göz önünde bulundurması ve gelecekteki politikaları şekillendirmede toplum katılımını teşvik etmesi gerekmektedir. Sonuç olarak çalışma bulguları, çeşitli toplumlarda gastronomi turizminin rolünü ve etkisini daha bütüncül ve ayrıntılı bir şekilde anlaşılması için katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gastronomi Turizmi, Erzurum, Yerel Halk, Farkındalık.

ABSTRACT

The development of gastronomic tourism has emerged as an important driver of economic growth in various destinations. However, impacts that go beyond economic benefits include environmental and socio-cultural dimensions, and these impacts play a role as factors shaping local policy choices. This study investigates the multifaceted impacts of gastronomy tourism development in Erzurum, Turkey and focuses on how these impacts shape local residents' attitudes and policy preferences. In this way, it contributes to a comprehensive understanding of the complex interaction of factors in gastronomy tourism destinations. Based on the theoretical foundations of tourism impacts and community attitudes, this study adopts a dynamic systems perspective. Recognizing the interconnectedness of economic, environmental and socio-cultural dimensions, it explores the interdependencies between these dimensions and how they may influence local resident attitudes. This approach, in a way, deepens the theoretical understanding of how tourism development affects local people. By adopting a quantitative research approach in the research, a survey was conducted with the participation of 462 local residents in Erzurum. The methodology includes hierarchical regression, factor analysis, correlation analyzes and crossover tables to analyze local residents' perceptions of the impacts of gastronomic tourism. The research reveals that local residents' attitudes towards the development of gastronomy tourism in Erzurum present a complex picture. Local residents generally perceive socio-cultural impacts positively, such as cultural enrichment and improvement in quality of life. However, concerns about environmental consequences such as increasing waste problems and pollution arise. A statistically significant relationship was also observed between positive attitudes and support for tourism development. However, the findings also revealed a tendency among Erzurum residents to adopt a neutral stance in local

¹ Bu çalışma, 22-24 Eylül 2023 tarihinde İzmir'de düzenlenen Ege Zirvesi 9. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü olarak sunulmuş olan bildirinin genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

policy preferences. This indicates a cautious approach to supporting gastronomy tourism development. This objectivity requires further research to understand the complexity of attitudes and actions among local people. This study provides important findings for policy makers in Erzurum and beyond. The study emphasizes the importance of adopting a balanced and integrated gastronomy tourism development approach, taking into account economic growth, socio-cultural enrichment and environmental sustainability. Policymakers need to consider the multifaceted attitudes of local residents and encourage community participation in shaping future policies. As a result, the study findings contribute to a more holistic and detailed understanding of the role and impact of gastronomy tourism in various societies.

Keywords: Gastronomy Tourism, Erzurum, Local People, Awareness.

GİRİŞ

Sosyo-ekonomik değişim ve kültürel bağlantısallık için kritik bir sürücü olarak sıkça karakterize edilen turizm, çeşitli akademik çevrelerde geniş bir şekilde incelenmiştir (Song vd., 2018). Turizm türlerinin renkli yelpazesi arasında, gastronomi turizmi benzersiz ve güçlü bir gelişim yolu olarak dikkat çekmektedir. Bu durum, turist davranışları ve tercihlerini anlamaya yönelik çok yönlü bir yaklaşım sunarak mutfak deneyimlerinin turizmin geniş çeşitliliği ile birleştirilmesini sağlamaktadır (Kivela ve Crotts, 2009). Bu zengin karmaşıklık, sadece ekonomik refah için yeni kapılar açmakla kalmayıp, aynı zamanda ev sahibi olan toplumda sosyal, ekonomik ve çevresel etkiler hakkında çeşitli soruları da tetiklemektedir (Alamineh vd., 2023a). Gelişen bir çalışma alanı olmasına rağmen, mevcut çalışmaların çoğu, değişkenlerin karmaşık ağını yakalamakta başarısız olan basit modellere olan bağımlılığı ile sınırlı kalmaktadır. Bu modeller sıklıkla sosyal, ekonomik ve çevresel faktörler arasındaki karmaşık geri besleme döngülerini ve etkileşimleri ihmal etmekte, böylece olguya sadece kısmi bir bakış sunmaktadır.

Bu karmaşık zemin üzerinde, Türkiye'de zengin bir tarih ve mutfak geleneklerine sahip olan Erzurum, gastronomi turizminin dönüştürücü gücü ve zorluklarını derinlemesine incelemek için verimli bir zemin sunmakta, çekici bir inceleme konusu olarak ortaya çıkmaktadır (Pulluk, 2022). Erzurum'daki bu zengin gastronomik görünüm, çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmış olması ve coğrafi konumunun etkileri ile şekillenmiştir. Gastronomi turizmi için bir merkez olarak büyüme vaadine rağmen Erzurum, akademik inceleme sayısı açısından şaşırtıcı bir şekilde sınırlıdır. Mevcut çoğu çalışma, ekonomik kazançlar, çevresel sürdürülebilirlik veya kültürel koruma gibi izole, çoğunlukla ölçülebilir değişkenlere odaklanmıştır (Jureniene ve Radzevicius, 2022). Bu yaklaşım, değerli olmasına rağmen, bu değişkenler arasındaki karmaşık etkileşimleri ve sinerjileri gözden kaçırmaktadır. Çünkü bu değişkenler sıklıkla birbirine bağımlı ve karşılıklı olarak güçlendirici niteliktedir.

Bu araştırma boşluğunu doldurmak için mevcut çalışma, çeşitli ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel faktörlerin karmaşıklığını ve birbirine bağıllığını barındıran daha bütüncül bir çerçeve benimsemektedir (Tişma vd., 2022). Bu yaklaşım, özellikle Erzurum'un sakinlerinin çok katmanlı deneyimlerini, tutumlarını ve algılarını yakalamak için oldukça uygun görülmektedir. Sakinler, geleneksel turizm çalışmalarında sıkça göz ardı edilen, turizm ekosisteminin kritik paydaşları olarak hizmet vermektedirler. Tutumları, destekleyici veya karşıt olsun, topluluklarında turizm gelişiminin yörüngesini önemli ölçüde şekillendirebilir ve buna karşılık şekillenebilir (Szromek vd., 2020).

Araştırmanın merkezinde, sakinlerin gastronomi turizmine olan tutumlarının, gastronomi turizminin gelişimini desteklemek veya karşıtlık göstermek için somut davranışlara nasıl dönüştüğünü derinlemesine keşfetmek yer almaktadır. Bu farklı anlayış, iki kritik çalışma alanı için teorik bir temel oluşturmaktadır: Yaşam Kalitesi (QoL) ve Yerel Politika Tercihleri (LPP). Yerel halkın tutumlarının yalnızca kişisel tercihleri yansıtmadığı ancak daha geniş topluluklarda iyi oluşumu ve politika eğilimlerinin göstergeleri veya öncülleri olabileceği savunulmaktadır (Bøhlerengen ve Wiium, 2022).

Bu çift odaklı yaklaşım, yalnızca akademik söylemi zenginleştirmekle kalmayıp, aynı zamanda politika yapıcılarını, turizm planlamacılarını ve yerel yöneticileri eyleme geçirilebilir tespitler sunabilir. Böylece teorik yapıya uygulamalı bir boyut eklenebilmektedir (Brouder ve Ioannides, 2014).

Sonuç olarak, bu çalışmanın genel amacı, Erzurum'un ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel manzarasından gastronomi turizminin etkileri üzerine farklı, çok boyutlu bir analiz sunmaktır.

Mevcut araştırma yöntemlerinin sınırlamalarının ötesine geçerek, sakinlerin yaşadığı deneyimlerin daha kapsamlı bir anlayışını ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bunun aracılığıyla, turizm çalışmalarının hem akademik hem de pratik boyutlarına önemli ölçüde katkıda bulunmayı, daha sürdürülebilir ve kapsayıcı turizm gelişimi modelleri için zemin hazırlamayı amaçlamaktadır.

1. LİTERATÜR TARAMASI

1.1. Gastronomi Turizmi: Büyüyen Bir Alan

Son zamanlarda turizm endüstrisi, kültürel turizmin özelleşmiş bir alt kümesi olan gastronomi turizmi gibi niş pazarları da içerecek şekilde geleneksel formlarının çeşitlenmesine tanık olmuştur (Sarıışık ve Özbay, 2015). Adından da anlaşılacağı gibi gastronomi turizmi, birincil çekim unsuru olarak mutfak deneyimlerine odaklanmak üzere geleneksel turist aktivitelerinin ötesine geçmektedir. Bu benzersiz turizm türü, çok boyutlu faydaları nedeniyle hem akademik uzmanların hem de endüstri temsilcilerinin dikkatini çekmekte ve önem kazanmaktadır. Özellikle bu özelleşmiş alan, yerel gıda pazarları, mutfak etkinlikleri, festivaller ve gastronomi turları aracılığıyla gelir oluşturma dahil olmak üzere ekonomik gelişme için önemli avantajlar sunmaktadır (Richards, 2015).

Gastronomi turizminin gelişimi, bir bölgenin yerel kültürü ve gelenekleri ile derinlemesine iç içedir. Böylece kültürel koruma ve değişim için bir araç olarak hizmet vermektedir. Benzersiz mutfak deneyimleri, genellikle bir bölgenin tarihine, geleneklerine ve yerel ürünlerine kök salmış olup, otantiklik ve kültürel derinlik arayan turistler için kendi başına çekici hale gelmektedir (Graham, 2020). Ekonomik ve kültürel faydalarına ek olarak, gastronomi turizminin sosyal uyumu teşvik ettiği gözlemlenmiştir. Yerel halk sıklıkla benzersiz gıda kültürleri etrafında toplanır ve ilgilenen turistlerin akını, sakinler arasında bir gurur ve kolektif kimlik duygusu oluşturmaktadır (Duignan vd., 2022).

Ayrıca, gastronomi turizminin çevresel sürdürülebilirlikteki rolü giderek daha fazla tanınmaktadır. Yerel gıda kültürüne olan odaklanma, genellikle sürdürülebilir tarım uygulamalarını teşvik ederek gıdanın kökeninin önemini vurgulamaktadır. Böylece çevre dostu turizm modellerine katkı sağlanmaktadır (Sims, 2009). Ancak, bu olumlu etki devamlı değildir ve turist tüketimi için belirli ürünlerin aşırı tüketilmesi veya aşırı üretimi gibi olası olumsuz çevresel etkileri hafifletmek için dikkatli planlama ve yerel halk katılımı gerektirmektedir (Liu vd., 2023).

1.1.1. Gastronomi Turizmine Teorik Yaklaşımlar

Hızla gelişen gastronomi turizmi alanında, çok yönlü etkilerini anlamak için geniş bir teorik çerçeve yelpazesi kullanılmıştır. Örneğin, ekonomik teoriler genellikle gastronomi turizminin yerel ve ulusal ekonomiler üzerindeki finansal etkilerini incelemek için başvurulan yöntemlerdir (Aktürk, 2021). Bu teoriler, istihdam, yerel gıda satışlarından elde edilen gelir ve artan turizmin getirdiği geniş ekonomik faydalar gibi doğrudan ve dolaylı kazançlara genellikle vurgu yapmaktadır. Alandaki ekonomistler ayrıca gastronomi turizmini teşvik eden yerel işletmeler ve hükümetler için yatırımın geri dönüşünü anlamak için maliyet-fayda analizlerine de derinlemesine inmektedir (Comerio ve Strozzi, 2019). Çeşitliliğin diğer ucunda, sosyolojik teoriler genellikle gastronomi turizminin sosyal ve kültürel boyutlarını incelemek için bir bakış olarak hizmet vermektedir. Bu teoriler, turistlerin yerel mutfak gelenekleriyle etkileşime girdiği kültürel değişime odaklanmaktadır (Gheorghe vd., 2014). Sosyologlar, gastronomi turizminin nasıl bir kültürel koruma aracı olabileceğini araştırırken bazen geleneksel yiyeceklerin ve uygulamaların turist tercihlerine uygun hale getirilerek kültürel bir metaya nasıl dönüşebileceğini anlamakla özellikle ilgilenmektedirler (Alamineh vd., 2023b).

Çevresel teoriler, gastronomi turizmi araştırmalarına ekolojik sürdürülebilirliğini değerlendirmek için giderek daha fazla odaklanmaktadır. Buradaki odak genellikle gastronomi turizminin çevresel ayak izi üzerinedir. Yerel kaynakların aşırı tüketilme potansiyeli ve gıda tedarik zincirlerinin sürdürülebilirliği de buna dahil edilebilir (Nistor ve Dezsi, 2022). Bazı çalışmalar konuyu daha da genişleterek, gastronomi turizmini daha geniş alanlarla, örneğin gıda güvenliği ve iklim değişikliğiyle bağlantılı hale getirmektedir (Park ve Widyanta, 2022). Bu yaklaşım çeşitliliğine rağmen, mevcut literatürün birçok sınırlaması vardır ve özellikle indirgemeci modelleri benimseme eğilimindedir. Bu modeller genellikle tek değişkenlere—ekonomik, çevresel veya sosyal olsun—aralarındaki karmaşık

bağımlılıkları yeterince göz önüne almadan incelemektedir. Bu tür dar bir odak, gastronomi turizminin etkilerini tam veya hatta yanıltıcı bir şekilde anlamaya yol açabilir. Böylece araştırma bulgularının uygulanabilirliğini ve sağlamlığını sınırlayabilir (Yarış vd., 2019). Bu kritik teorik çerçeve boşluğunu ele almak için mevcut çalışma, ilk olarak 2008 yılında Meadows tarafından kavramsallaştırılan dinamik sistemler yaklaşımını benimsemektedir. Bu yaklaşım, ekonomi, sosyoloji ve çevre bilimi gibi disiplinlerden unsurları çekerek gastronomi turizminin etkileri hakkında daha bütünsel bir görünüm sunmaktadır. Bu bütünlük, ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin eş zamanlı incelenmesine izin verip onların birbiriyle bağlantılı olduğunu ve karşılıklı etkileşimde bulunduğunu kabul etmektedir. Bu yaklaşımı kullanarak çalışma, değişkenler arasındaki karmaşık ilişkiler hakkında daha farklı ve kapsamlı bir anlayış sunan mevcut araştırma paradigmalarının sınırlamalarının ötesine geçmek hedeflemektedir (Feilzer, 2010).

1.2. Turizm Gelişiminde Yerel Halkın Rolü

Turizm çalışmalarının önemli fakat sıklıkla araştırılmamış bir boyutu, herhangi bir turizm ekosisteminde kritik paydaşlar olan yerel halkın rolüdür. Yerel halk, turizmin getirdiği yararların ve dezavantajların sadece pasif alıcıları değil; tutumları, davranışları ve eylemleri ile yaşadıkları yerlerde turizmin gelişim yörüngesini derinlemesine etkileyebilmektedir (Muresan vd., 2021). Son araştırmalar, yerel halkın turizm gelişimine yönelik farklı tutumlarını ve algılarını incelemeye başlamıştır. Bu tutumlar, yalnızca turizm girişimlerine olan kabulü veya direnci değil, aynı zamanda turizm etkinliklerinin genel kalitesi ve sürdürülebilirliğini önemli ölçüde işlemektedir (Kişi, 2019). Bu tür çalışmalar, genel turizm görünümü hakkında değerli sonuçlar sunmuş olsa da araştırmalarda benzersiz karakteristikler ve gastronomi turizminin getirdiği zorlukları ele alacak şekilde özelleştirilmemiş olmaları dikkat çekicidir. Ayrıca, bu çalışmalar genellikle yerel merkezli bulguları daha geniş ekonomik ve çevresel düşüncelerle sentezleyen entegre bir çerçeve eksikliği göstermektedir. Bu sebeple turizmin etkilerine yönelik biraz dağınık bir görünüm ortaya çıkmaktadır (Mihalic, 2016). Ayrıca, bu çalışmaların çoğu iyi kurulmuş ve gelişmiş turizm pazarlarında yürütülmüştür, literatürde daha az araştırılmış veya yeni ortaya çıkan destinasyonlar hakkında belirgin bir boşluk bırakmıştır. Bu yüzden özellikle Erzurum gibi gastronomi turizmi gelişimi ile yukarı yönlü ivme kazanmak üzere olan fakat yerel halkın bu gelişen dinamikleri nasıl algıladığını ya da yöre insanının nasıl etkileşime girdiği hakkında kapsamlı bir anlayışa sahip olmayan yerler için araştırma yapmak önemlidir ve boşluğu dolduracaktır. Dolayısıyla çalışma alanı bu sebepten Erzurum olarak belirlenmiştir ve gastronomi turizminin gelişim potansiyelini yerel halk bakışıyla gözler önüne sermeyi hedeflemektedir.

Tutumlar, Yaşam Kalitesi ve Politika Tercihleri

Turizm çalışmaları alanında yeni araştırmalar, yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumları ile daha geniş sosyo-ekonomik ve psikososyal değişkenler arasındaki karmaşık etkileşime dair ayrıntılı bir anlayışa doğru kaymaya başlamıştır. Bu değişkenler arasında, Yaşam Kalitesi (QoL) ve Yerel Politika Tercihleri (LPP) sadece yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda belirli bir bölgedeki turizm gelişiminin yörüngesini şekillendiren metrikler olarak özel bir ilgi görmüştür (Uysal vd., 2015; Yu vd., 2014). Bu tutumlar önemsiz değildir. Toplumun genel refahı, sosyal uyum, ekonomik gelişme ve hatta politika yönleri gibi çeşitli kritik yönlerin güçlü göstergeleri veya öncülleri olarak hizmet edebilirler (Santos-Júnior vd., 2020). Literatür, yerel halkın tutumlarının çok yönlü olduğunu, ekonomik faydalar, kültürel koruma ve turizm faaliyetlerinin algılanan sürdürülebilirliği dahil olmak üzere bir dizi faktörden etkilendiğini de önermektedir. Bu tutumların karmaşıklığının artan bir şekilde tanınmasına rağmen mevcut araştırmaların çoğu kapsamını yalnızca iyi kurulmuş turizm pazarlarına, genellikle Batı ülkeleri ile sınırlamıştır (Ladkin vd., 2023; Zhou, 2022). Bu coğrafi olarak dar odak, literatürde, özellikle Erzurum gibi farklı sosyo-kültürel bağlamlara sahip olan veya yeni ortaya çıkan pazarlarla ilgili önemli bir boşluk bırakmaktadır (Guesalaga vd., 2016).

Ayrıca, mevcut çalışmalar sıklıkla biraz dar görüşlü bir yaklaşım benimsemekte, öncelikle izole durum çalışmalarına veya belirli demografik gruplara, örneğin yaş grupları veya gelir seviyelerine odaklanmaktadır. Bu çalışmalar değerli sonuçlar sağlasa da, yerel halkın deneyimleri ve tutumları

hakkında tam bir çeşitlilik yakalayabilecek daha kapsamlı, çok boyutlu bir çerçeve sunmada yetersiz kalmaktadır (Kodaş ve Aksoy 2022). Bu çerçeve içinde, gastronomi turizmi gibi özelleşmiş turizm türleri, büyük ölçüde göz ardı edilmiş benzersiz zorluklar ve fırsatlar sunabilir (Santa Cruz vd., 2019). Örneğin, turizme yönelik genel tutumlar iyi çalışılmış olabilir ancak bu tutumların yerel gıda kültürleri, mutfak gelenekleri ve tarım uygulamalarının sürdürülebilirliği üzerindeki spesifik etkisi büyük ölçüde araştırılmamış bir alanı oluşturmaktadır (Valverde-Roda vd., 2023). Gastronomi turizminin yerel gıda egemenliğini ve sürdürülebilirliğini ya güçlendirebileceği ya da zayıflatabileceği, gelecekteki araştırmalar için zengin bir alan yaratmakta ve politika müdahalesi için yollar sunmaktadır (Burke, 2021). Ayrıca gastronomi turizminde yerel halkın tutumları etrafındaki söylem, henüz gıda güvenliği, iklim değişikliği ve sosyal eşitsizlik gibi yükselen endişelerle etkili bir şekilde bağlantı kurulmamıştır (Garibaldi vd., 2022; Sorcaru, 2019). Bu kesişimler çevre bilimi, sosyal adalet ve kamu politikası gibi alanlardan çok disiplinli araştırmalar için bir fırsat sunmakta, yerel halkın tutumlarının yalnızca turizm politikasını değil aynı zamanda daha geniş sosyal ve çevresel sonuçları da nasıl etkileyebileceği konusunda daha sağlam bir anlayış oluşturmaktadır (Kuvan ve Akan, 2005).

Bu araştırma, yeterince araştırılmamış olan bu alanlara odaklanarak ve bunları bütüncül bir çerçeveye entegre ederek, mevcut söylemi önemli ölçüde genişletmeyi amaçlamaktadır. Daha farklı, bağlamsal ve kapsamlı bir anlayış sunmayı hedefleyen çalışma; yerel halkın tutumları ve bunların Yaşam Kalitesi ve Yerel Politika Tercihleri için uzun mesafede etkilerini incelemektedir. Bu, özellikle Erzurum gibi gelişmekte olan pazarlarda gastronomi turizminin benzersiz bağlamında önemlidir. Burada geleneksel modeller, yerel deneyimler ve perspektiflerin karmaşıklığını tam olarak yakalayamama söz konusu olabilir (Andreck ve Vogt, 2000).

1.3.Hipotez Geliştirme

Önceki akademik tartışmaları temel alarak, gastronomi turizmi gelişimi yerel topluma getireceği üç ana etki boyutu fayda sağlayabilir ya da sorun oluşturabilir niteliklerde incelemeye alınmıştır. Gastronomi turizminin yerel ekonomiye en sık kabul edilen ekonomik katkıları temelinde, ilk hipotez (H1) şu şekilde ifade edilmektedir:

H1: *Yerel sakinlerin gastronomi turizminin ekonomik etkisine dair algıları ile gastronomi turizmi gelişimine yönelik genel tutumları arasında pozitif bir ilişki vardır.*

Çevresel sonuçlar, sürdürülebilirliğin üç temel unsuru arasında giderek daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu çevresel etkilerin incelenmesi, ikinci hipotezin formülasyonunu şekillendirmektedir:

H2: *Yerel sakinlerin gastronomi turizminin çevresel etkisine dair algıları ile gastronomi turizmi gelişimine yönelik genel tutumları arasında pozitif bir ilişki vardır.*

Son olarak, önerilen modeldeki sosyo-kültürel unsurlar üçüncü hipotezin temelini oluşturmaktadır:

H3: *Yerel sakinlerin gastronomi turizminin sosyo-kültürel etkisine dair algıları ile gastronomi turizmi gelişimine yönelik genel tutumları arasında pozitif bir ilişki vardır.*

Daha önce literatür taramasında belirtildiği gibi yerel sakinlerin tutumlarının, davranışları ve eylemleri üzerinde doğrudan bir etkisi olduğu, sosyal psikoloji ve turizm çalışmalarında desteklenen bir görüştür. Bu davranışlar, tutumların ve sonuçlarındaki davranışsal sonuçların çok boyutlu doğasını yansıtarak çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Gastronomi turizmi bağlamında, bu davranışlar sadece açık eylemler veya tepkilerle sınırlı olmayıp, Yaşam Kalitesindeki iyileşmeler ve Yerel Politika Tercihlerindeki değişiklikler gibi daha ince ancak eşit derecede önemli alanlara da uzanmaktadır.

Carmichael tarafından geliştirilen ve Abler'in çalışmasından türetilen mevcut çerçevelerden esinlenerek, bu çalışma yerel sakinlerin gastronomi turizmi gelişimine yönelik tutumları ile sonraki davranışları arasındaki karmaşık etkileşimi incelemeyi amaçlamaktadır. Carmichael'ın modeli, tutumların turizm gelişimine yönelik farklı destek veya karşı çıkma biçimlerine nasıl yol açabileceği konusunda değerli sonuçlar sunmaktadır. Bu nedenle gastronomi turizmi bağlamında tutumlar ile

Yaşam Kalitesi ve Yerel Politika Tercihleri arasındaki ilişkiyi araştırmak için uygun bir teorik temel olarak hizmet etmektedir. Belirli davranış türlerine, örneğin Yaşam Kalitesi veya Yerel Politika Tercihlerinde aktif veya pasif değişikliklere girmeden önce yerel sakinlerin genel eğilimini belirlemek önemlidir. Bu tespit, dördüncü hipotez ve alt hipotezlerinin görünümünü belirlemektedir. Bu hipotezler tutumun davranış üzerindeki etkisini inceleyen zengin bir araştırma gövdesine dayanarak formüle edilmiştir:

H4: *Yerel sakinlerin gastronomi turizmi gelişimine yönelik tutumu ne kadar olumlu ise, Yaşam Kalitesinde bir iyileşme yaşamaları o kadar olasıdır.*

H4.1: *Yerel sakinlerin tutumu ne kadar olumlu ise, daha fazla gastronomi turizmi gelişimi için Yerel Politika Tercihleri o kadar olumlu olacaktır.*

H4.2: *Yerel sakinlerin tutumu ne kadar olumsuz ise, daha fazla gastronomi turizmi gelişimi için Yerel Politika Tercihleri o kadar olumsuz olacaktır.*

1.3.1. Önerilen ve Test Edilebilir Model

Bu çalışma için uygulanan model, sadece hipotezler arasındaki ilişkiyi açıklamakla kalmayıp, aynı zamanda bu karmaşık dinamikleri anlamak için sağlam bir metodolojik çerçeve sunmaktadır (Buckley, 2006).

$$QoLi = \alpha + \beta_1(eko_i) + \beta_2(\çev_i) + \beta_3(sos_i) + kontrol\ değişkenleri_i$$

Bu formülde, QoL (Yaşam Kalitesi) bağımlı değişkeni temsil etmektedir ve α sabit terimidir, i belirli bir yanıtlayıcıyı veya durumu göstermektedir ve β_1 , β_2 , β_3 katsayıları sırasıyla ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkilerin standartlaştırılmış katsayılarıdır. Ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkilerin yerel halkın gastronomi turizmine olan tutumlarına nasıl yansıdığı modelde ayrıntılı bir şekilde görülmektedir. 1-3 Hipotezler aracılığıyla "Yaşam Kalitesi" bağımlı değişkeni ölçülüp açıklanmaktadır. Yerel Politika Tercihleri ise Hipotez 4 ile birlikte, gastronomi turizmi ile ilgili yerel politikaların hangi yönde olduğunu yansıtmak için ayrı bir bağımlı değişken olarak değerlendirilmektedir. Bu model, yerel halkın yaşam kalitesi algıları ve Yerel Politika Tercihleri arasındaki ilişkiyi ayrıntılı bir şekilde keşfetmektedir. Eğer anlamlı bir korelasyon yoksa, model bu aşamada sona erer. Ancak, pozitif anlamlı bir korelasyon varsa daha ayrıntılı analizler yapılır ve gastronomi turizminin daha fazla gelişip gelişmeyeceğine dair yerel politika tercihleri incelenir.

1.3.2. Model Tanımı

Bu araştırma için formüle edilen model, sadece hipotezler tarafından öne sürülen karmaşık ilişkileri aydınlatmakla kalmayıp aynı zamanda ampirik testler için sağlam bir yaklaşım sunan kapsamlı bir çerçeve olarak işlev görmektedir. Modelin işleyişi şu şekildedir (Şekil 1):

Girdi Değişkenleri: Modelin ilk katmanı, yerel sakinlerin gastronomi turizminin ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkileri üzerine olan algılarını yakalamaktadır. Bu algılar, her bir etki kategorisiyle ilgili ifadelerle katılıp katılmamayı ölçmek üzere tasarlanmış anket maddelerinden elde edilmektedir. Bağımsız değişkenler olarak modelde yer almaktadırlar.

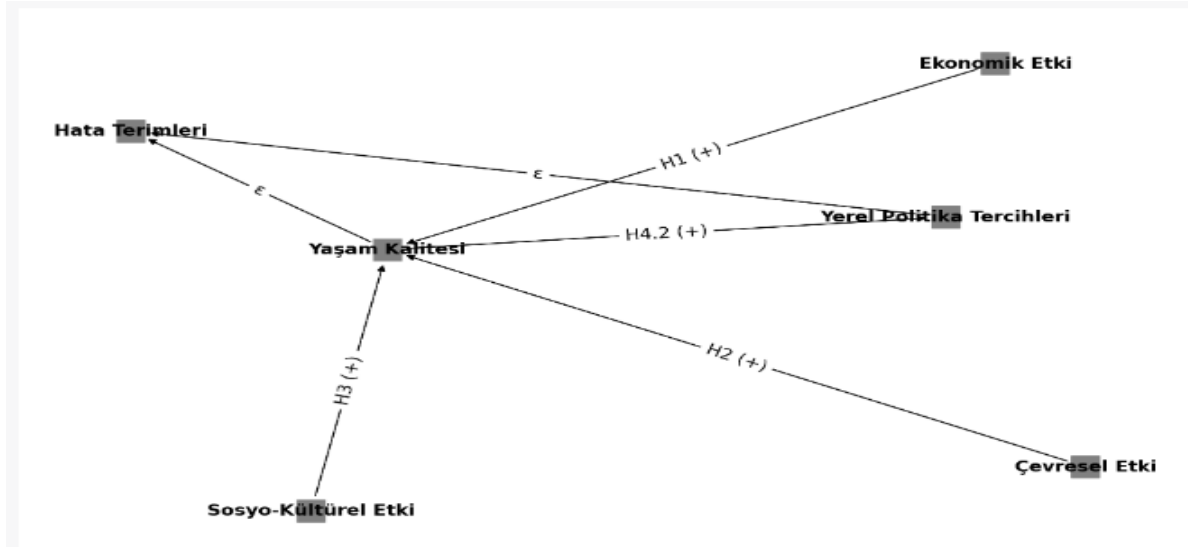
Ara Değişken: Yaşam Kalitesi, üç etki boyutu tarafından etkilendiği varsayılan bir ara veya bağımlı değişken olarak işlev görmektedir. Hipotezler 1-3 tarafından açıklandığı gibi temel varsayım, yerel sakinler bu etkileri ne kadar olumlu algılayorsa, algılanan Yaşam Kalitesi de o kadar yüksek olacaktır. Bu yapı, Yaşam Kalitesi'nin çeşitli yönlerini ölçmek için özel olarak uyarlanmış bir dizi anket maddesi ile işlevsel hale getirilmektedir.

Çıktı Değişkeni: Eş zamanlı olarak, yerel sakinlerin gastronomi turizmi gelişimiyle ilgili belirli politikalar konusundaki eğilimlerini anlamak için Yerel Politika Tercihleri değerlendirilmektedir. Bu tercihler, Hipotez 4 tarafından açıklanan ek bir bağımlı değişken olarak işlev görmektedir.

Tutumsal Bağlantılar: Modelin özü, yerel sakinlerin tutumları (Yaşam Kalitesi ile temsil edilmiş olarak) ile Yerel Politika Tercihleri arasındaki karmaşık bağlantıları incelemektedir. Model, Yaşam Kalitesi gastronomi turizmi tarafından olumlu etkilenen sakinlerin, olumlu Yerel Politika Tercihlerine sahip olma olasılığının daha yüksek olduğunu ileri sürmektedir.

Koşullu Analiz: Eğer ampirik analiz, yapılar arasında anlamlı bir korelasyon göstermezse, model bu noktada sona ermektedir. Bu da tutumların zorunlu olarak politika tercihlerine dönüşmeyebileceğini göstermektedir.

Genişletilmiş Analiz: Diğer taraftan, anlamlı bir korelasyon tespit edilirse, model Yerel Politika Tercihlerinin belirli niteliğini incelemek için ilerlemektedir. Bu, gastronomi turizmini teşvik eden politika önlemleri için güçlü bir destekten, bu tür politikalara yönelik çekincelere veya muhalefete kadar değişebilmektedir.

Şekil 1. Önerilen Model ve Hipotezler

2. ÇALIŞMA ALANI VE METODOLOJİ

Bu araştırma, Türkiye'nin doğusunda yer alan tarihi ve kültürel zenginliğini mutfağında da sunabilen Erzurum'da hızla gelişen gastronomi turizmi alanına derinlemesine bir bakış sunmaktadır. Erzurum şehrinin, tarihi zenginliği ve çağdaş gelişmeleri bir araya getiren, her biri şehrin gastronomik ve kültürel mirasına eşsiz bir katkı sağlayan farklı ilçelere ayrılmış bir yapısı bulunmaktadır (Cengiz ve Akkuş, 2012). Erzurum'un ekonomisi, kırsal bölgelerinde gelişen geleneksel tarım uygulamalarından kentsel alanlarda büyüyen ticaret ve hizmet sektörüne kadar farklı sektörlerin bir mozağıdır. Erzurum'da işgücünün önemli bir kısmını kamu sektörü oluşturmaktadır (Çiğdem, 2007). Bu sektördeki roller, askeri, eğitim ve sağlık tesislerinden yerel ve bölgesel devlet kurumlarına kadar bir dizi alanı kapsamaktadır. Kamu sektörünün hakimiyeti, şehrin finansal sağlığına önemli bir katkı sağlayan istikrarlı bir ekonomik direk olarak işlev görmektedir. Diğer iş alanları ağırlıklı olarak ticaret ve perakende işletmeleri tarafından oluşturulmuş, yerel işgücünün yaklaşık % 29'unu istihdam etmektedir. Bu arada, % 11'i çeşitli imalat sektörlerinde, gastronomi turizmi için kritik olan ancak vaat veren bir gıda üretimi endüstrisi dahil olmak üzere çalışmaktadır. İşgücünün daha küçük ama önemli bir kısmı, yaklaşık % 8'i, Erzurum'da kış turizmiyle birlikte gastronomi turizminin önem kazanmaya başlamasıyla büyümesi beklenen yiyecek içecek ve konaklama sektöründe istihdam bulunmaktadır. Erzurum mutfağının geleneksel görünümü, zengin tarihi ile birlikte kültürel çeşitliliğini bu sektörler yansıtmaktadır (Arınç, 2020).

Erzurum, kış turizmi ile ilgili istihdam açısından nispeten sınırlı imkan sunmasına rağmen, gelecekte bir gastronomi turizmi merkezi olma görüntüsü vermektedir. Şu anda nüfusun küçük bir bölümü turizm odaklı mesleklerde çalışmaktadır. Ancak bu durumun, Erzurum'un gastronomi turizmi

açısından tercih edilmesiyle ve çekiciliğini kullanabilmesiyle artış göstermesi beklenmektedir. Aslında Erzurum, sosyo-ekonomik faktörler ile gastronomi turizmi arasındaki karmaşık etkileşimi anlamak için eşsiz bir vaka çalışması alanı oluşturmaktadır. Geleneksel ve modern etkilerin bir karışımı ile şehir, bu araştırma için ilginç bir zemin oluşturmakta, gastronomi turizminin yerel sakinler üzerinde nasıl çok yönlü etkiler yarattığına dair incelemeler için fırsat sunmaktadır.

Şehrin coğrafi konumu, kış aylarında kayak ve yaz aylarında spor, kültür, kongre, yürüyüş veya macera turizmi için bol fırsatlar sağlamaktadır. Örneğin Palandöken Dağı, ulusal ve uluslararası destinasyonlardan turist çeken önemli bir kış turizm merkezidir. Ayrıca Erzurum destinasyonu, Palandöken Kültür Festivali, EYOF ve Kış Olimpiyat Oyunları gibi bir dizi kültürel etkinlik ve festivale ev sahipliği yapmıştır. Bu da turizm açısından cazibesine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Erzurum, özellikle gastronomi turizmi amaçlı desteklenerek, turist varışlarında istikrarlı bir artış yaşayabilir. Turist sayıları, son on yılda yaklaşık olarak % 30 oranında artmış ve şehir, önceki yıl yaklaşık 1 milyon geceleme kaydetmiştir. Turistler Erzurum'da ortalama 2 gece geçirmektedir. Bu turistlerin önemli bir kısmı, Türkiye'nin büyük şehirlerinden olan İstanbul ve Ankara gibi yerlerden gelmektedir. Ek olarak, uluslararası turistler çoğunlukla Rusya, İran ve Azerbaycan gibi ülkelerden gelmektedir. Erzurum'da yaklaşık 3,000 çalışan doğrudan turizm ve konaklama işletmelerinde istihdam edilmektedir (Selçuk ve Özdemir, 2022). Çok sayıda konaklama işletmesi, kış mevsiminde toplamda 8000 yatak kapasitesiyle ağırlama hizmeti sunmaktadır. Ancak, diğer yükselen turizm destinasyonlarına benzer şekilde, doluluk oranı mevsimlere göre değişkenlik göstermektedir. Mevsimsel cazibelerine rağmen Erzurum, tutarlı bir doluluk oranını sürdürmede zorluklar yaşamaktadır. Şehrin doluluk oranı, mevsimlere göre değişmekte, kapalı sezon sırasında düşük seviyede olmakla beraber kış ve kültürel festival dönemlerini içeren zirve turist sezonları sırasında yüksek seviyeye kadar çıkmaktadır.

2.1. Araştırma Tasarımı ve Veri Toplama

2.1.1. Deneysel Çerçeve

Bu çalışmanın deneysel bileşeni, Erzurum'un sakinlerine yönelik bir anket temelli araştırmaya dayanmaktadır. Temel araştırma sorusu, sakinlerin gastronomi turizminin gelişimine yönelik tutumlarını ve bu tutumların tetikleyebileceği sonraki davranışları keşfetmeyi amaçladığından, çalışma bu tutumları ve sonuçta ortaya çıkan eylemleri şekillendiren anahtar faktörleri belirlemeye odaklanmaktadır. Bu nedenle, nicel analiz ve hipotez doğrulama içeren bir anket yöntemi, bu araştırma için son derece uygun kabul edilmektedir (Aspers ve Corte, 2019)

Ana anket için kolay örneklem stratejisi kullanılmıştır, hedef ise nüfusa kolay erişim sağlamaktır. Anket, bir çevrimiçi platform kullanılarak geliştirilmiş ve maksimum erişim için çeşitli kanallar aracılığıyla dağıtımı kolaylaştırılmıştır. Ankete katılmaya davetler, özellikle Erzurum'daki yerel topluluk grupları ve gastronomi meraklılarına odaklanan sosyal medya platformları aracılığıyla yayılmıştır. Ayrıca anket, Erzurum içinde turizm ve gastronomi gelişimine odaklanan yerel kamu kuruluşlarının ve ilgili topluluk girişimlerinin e-posta listeleri aracılığıyla da dolaşıma sokulmuştur. Erzurum'daki yerel sakinlerin tutumları ve algıları hakkında dengeli bir görüş elde etmek için, ankete özel giriş talimatları ve feragatnameler dahil edilmiştir. Katılımcıların anonimliğini sağlamaya özel vurgu yapılmış, dürüst ve tarafsız yanıtları teşvik etmek amacıyla bu önlem alınmıştır.

2.1.2. Anket Aracı

Anket aracı, Erzurum'da gastronomi turizmine ilişkin çoklu boyutlarda veri toplamak üzere titizlikle tasarlanmıştır. Dört ana bölümden oluşmaktadır:

Gastronomi Turizmi Etkileri: Bu bölüm, turizmin etkisini ölçmek için özel olarak tasarlanmış bir ölçekten uyarlanmış 28 madde içermektedir (Maynard vd., 2020). Gastronomi turizmi bağlamına uygun hale getirilmiş ve üç alt boyuta ayrılmıştır: Ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkiler.

Yaşam Kalitesi: Bu bölüm, sakinler arasında algılanan yaşam kalitesini ölçmek için dahil edilmiştir ve saygın bir Yaşam Kalitesi ölçeğinden uyarlanmıştır (Biswas-Diener vd., 2004).

Yerel Politika Tercihleri: Bu bölüm, sakinlerin gastronomi turizmi gelişimine yönelik politika yönelimlerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Çeşitli gastronomi turizmi politikalarına yönelik tutumları yakalamak üzere tasarlanmış bir dizi ifadeyi içeren bu çalışmanın orijinal bir katkısıdır (Riesenberg vd., 2022).

Gastronomi Turizmine Yönelik Tutum: Bu bölüm, yerel halkın gastronomi turizmine yönelik genel tutumlarını ölçmek için dahil edilmiştir. Gastronomi turizmi ve yerel tutumlar arasındaki ilişkileri değerlendirmek için önceden tasarlanmış ve test edilmiş iki ölçekten uyarlanmıştır (Byrne vd., 1963; Özgen vd., 2018).

Her bölüm, önceki araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik için titizlikle test edilmiş maddeler kullanılarak oluşturulmuştur. Böylece anketin güvenilirliği artırılmıştır. Hem çevrimiçi hem de kağıt tabanlı anket versiyonları, Erzurum'un farklı bölgelerine eğitimli araştırmacılar tarafından dağıtılmıştır. Veri toplama aşaması, özellikle gastronomi turizmine yönelik tutumlar da mevsimsel değişiklikleri yakalamak için farklı aylar seçilmiştir. Düşük yanıt oranları ve Erzurum sakinlerinin coğrafi dağılımına ilişkin zorluklara yanıt olarak, veri toplama için çift yöntemli bir yaklaşım benimsenmiştir. Sonuç olarak, toplamda 462 tamamlanmış yanıt toplanmıştır. Bu örneklem büyüklüğü, istatistiksel geçerlilik için minimum gereksinimleri fazlasıyla karşılamaktadır, örnekleme hatası ve güven seviyeleri için akademik standartları yerine getirmektedir. Olası yanıt verenler ve konu uzmanları ile kapsamlı tartışmalar ve danışmalar sonrasında, anket için 5'li Likert ölçeği seçilmiştir. Bu ölçek, 1="Kesinlikle Katılmıyorum" ile 5="Tamamen Katılıyorum" arasında değişmektedir. Tutumları ve algıları yakalamak için anketteki tüm maddelerde tutarlı bir şekilde kullanılmıştır. Toplanan veriler, ardışık analizlerde göstergeler olarak kullanılmak üzere her ana bölüm için bileşen puanları hesaplanacak şekilde SPSS kullanılarak işlenmiştir.

Ayrıca bu araştırmada kullanılan verilerin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından 14.09.2023 tarihli E.88656144-000-2300283521 sayılı numaralı 17. oturum ve 232 karar sayılı numarası ile alınmıştır.

2.1.3. Ölçümler ve Değişkenler

Çalışmada kavramları, değişkenleri ve ilgili soruları etkili bir şekilde ölçmek için detaylı bir operasyonelleştirme analizi titizlikle gerçekleştirilmiştir. Ayrıntılar, Tablo 1'de gösterilmiştir. Anket için 5'lik bir Likert ölçeği kullanılmıştır. Bu seçim, bir 5'lik ölçeğin yanıt doğruluğunu optimize edebileceği ve anket yorgunluğunu azaltabileceği yönündeki önceki araştırmalar tarafından desteklenmektedir (Dawes, 2012). Bu çalışmanın çerçevesi, gastronomi turizminin yerel sakinlerin tutumları, yaşam kalitesi ve yerel politika tercihleri üzerindeki etkilerini değerlendirmek üzere tasarlanmıştır.

Bu maddeler topluca, bağımlı değişkenler olan Yaşam Kalitesi ve Yerel Politika Tercihleri üzerinde etkili olacağı varsayılan bağımsız değişkenler olarak hizmet etmektedir. Dördüncü hipotez, sakinlerin gastronomi turizmine yönelik genel tutumları ile yaşam kaliteleri ve yerel politika tercihleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Bu tutumlar, anketin Yaşam Kalitesi ve Yerel Politika Tercihleri bölümlerinden türetilen bileşik puanlar kullanılarak ölçülmektedir. Ayrıca, alt hipotezler (H4.1 ve H4.2), Erzurum'da gastronomi turizmi gelişimine yönelik sakinlerin desteğinin (aktif veya pasif) özel doğasını incelemeyi amaçlamaktadır. Yanıtlayanlar, desteğin düzeyini belirtmek için birden fazla seçeneğe sahiptirler: "Son Derece Destekleyici," "Destekleyici," "Nötr," "Desteklemiyor," ve "Kesinlikle Desteklemiyor." Anket, bu çeşitli boyutları kapsayacak şekilde yapılandırılmış olup çalışma Erzurum'un yerel sakinleri ile gastronomi turizmi arasındaki karmaşık ilişkilere kapsamlı bir anlayış sağlamayı amaçlamıştır. Bu yaklaşımın, farklı tartışmalar ve politika önerilerine olanak tanıyan sağlam ve yorumlanabilir veriler üretmesi beklenmektedir.

Tablo 1. Anket Tasarımının Operasyonelleştirme Analizi

Değişken	Yazarlar (Örnek)	Gösterge	Soru Numarası	Ölçek
Ekonomik Etkiler	(Manola ve Koufadakis 2020;	Gastronomi Turizmi bölgeye daha fazla yatırım ve harcama çeker.	1	Likert (5)
	Maynard vd. 2020;	Yaşam standardımız kayda değer ölçüde artar.	2	Likert (5)
	O'Hara ve Pirog 2013)	Gastronomi Turizmi nedeniyle fiyatlar artış gösterir.	3	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi bölgede yaşayan küçük bir grup için fayda sağlar.	4	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi dışarıdan gelenlere yöre halkından daha fazla iş imkânı sağlar.	5	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi tarımsal kalkınmayı destekler.	6	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi etkisiyle istihdam artış gösterir.	7	Likert (5)
		Önceden dışarıya göç etmiş yerel halk kırsal alana yeniden dönmeye başlar.	8	Likert (5)
Sosyo-Kültürel Etkiler	(Huete-Alcocer ve Hernandez-Rojas, 2022;	Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen turistlerle buluşmak değerli bir deneyimdir.	9	Likert (5)
	Medina, 2023;	Gastronomi Turizmi eğlence imkânlarına ulaşılabilirliğin artmasına öncülük eder.	10	Likert (5)
	Noguer-Juncà, Crespi-Vallbona ve Fusté-Forné, 2021)	Yüksek harcama yapan turistler yaşam tarzımıza istenmeyen etkilerde bulunabilirler.	11	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi geleneksel kültürümüzün değişmesine neden olur.	12	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi suç olaylarında artışa yol açar.	13	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi sayesinde daha fazla insan yoremizi duyar.	14	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi gelişmesinden sonra yerel adetlerimize daha az dikkat eder olunuz.	15	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi istenmeyen toprak satışlarına neden olur.	16	Likert (5)
Çevresel Etkiler	(González Santa Cruz vd. 2020;	Gastronomi Turizmi, tarihi binaların restorasyonu ve doğal kaynakların korunmasıyla ilgili teşvik sağlar.	18	Likert (5)
	Reynolds, 2020;	Yollar ve diğer kamusal imkânların standardını yükseltir.	19	Likert (5)
	Seyitoğlu, 2021)	Turistler trafik yoğunluğunu, gürültüyü ve kirliliği artırır.	20	Likert (5)
		Otel ve diğer turistik yatırımların imarı doğal çevreyi tahrip eder.	21	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi yöre doğasının korunmasına ilişkin teşvik sağlar.	22	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi kamusal hizmetlerde noksanlığa sebep olur.	23	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi geliştiğinde yollarda çöpten geçilmez.	24	Likert (5)
		Turistik bölgede bulunan yerel halk, daha düşük kalitede bir doğal çevre içinde yaşar.	25	Likert (5)

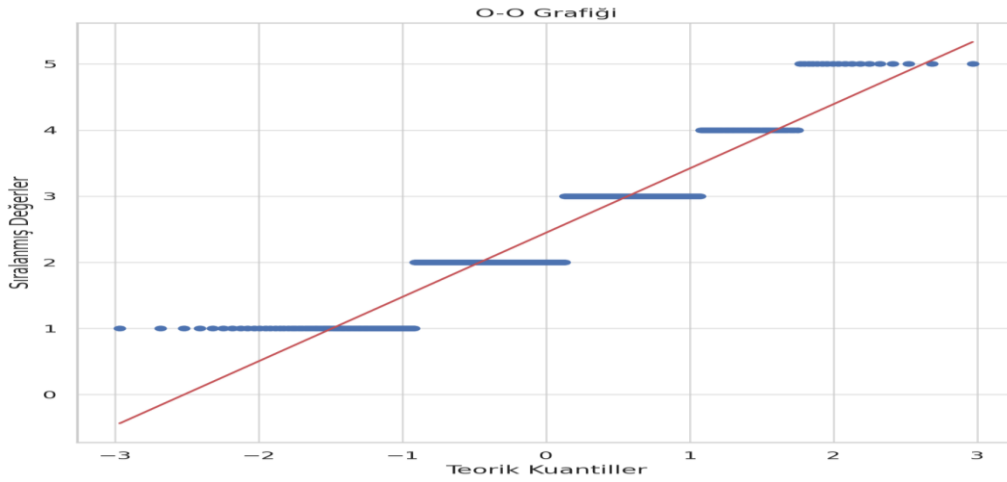
Değişken	Yazarlar (Örnek)	Gösterge	Soru Numarası	Ölçek
Gastronomi Turizmine Yönelik Tutum	(Badu-Baiden, Correia ve Kim, 2022; Sanchez-Cañizares ve Castillo-Canalejo, 2015; Yentür ve Demir, 2022)	Gastronomi Turizmi gelişmesi yöredeki trafik kazalarını artırır.	26	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi gelişmesi yöredeki trafiğin daha çok ve karışık olmasına neden olur.	27	Likert (5)
		Gastronomi Turizmi nedeniyle seyyar satıcılar ve kaçak binalarda hızlıca artış görülür.	28	Likert (5)
		Gastronomi turizmi topluluğumuza olumlu katkı sağlar.	29	Likert (5)
		Gastronomi turizminin olumsuz yönleri, olumlu yönlerini gölgede bırakır.	30	Likert (5)
		Yerel yönetim gastronomi turizmine öncelik vermelidir.	31	Likert (5)
		Gastronomi turizmi yerel kültürümüzü erozyona uğratabilir.	32	Likert (5)
		Gastronomi turizmi çoğunlukla dışarıdan gelenlere yerel halktan daha fazla fayda sağlar.	33	Likert (5)
		Gastronomi turizmi yerel ekonomi için esastır.	34	Likert (5)
		Yeni gastronomi turizmi girişimlerini desteklerim.	35	Likert (5)
Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi	(Hernández-Mogollón, Di-Clemente ve Campón-Cerro, 2020; Lin, Marine-Roig ve Llonch-Molina 2021)	Gastronomi turizmi yerel hizmetlerin ve olanakların kalitesini artırmıştır.	37	Likert (5)
		Gastronomi turizmi bölgede gürültü ve kirliliğin artmasına neden olmuştur.	38	Likert (5)
		Gastronomi turizmi kişisel iyiliğimi olumlu etkilemiştir.	39	Likert (5)
		Gastronomi turizmi daha fazla iş fırsatı sağlayarak yaşam kalitemi artırmıştır.	40	Likert (5)
		Gastronomi turistlerinin varlığı günlük yaşamımı bozar.	41	Likert (5)
		Genel olarak, gastronomi turizmi topluluğumuzda yaşam kalitesini artırmıştır.	42	Likert (5)
		Gastronomi turizminin olumsuz çevresel etkilerini sınırlandıran politikaları desteklerim.	43	Likert (5)
		Gastronomi turizmi gelişiminde yerel işletmeleri önceliklendiren politikaları tercih ederim.	44	Likert (5)
Yerel Politika Tercihleri	(Lind ve Reeves, 2021; Mulcahy, 2015)	Gastronomi turizmi hakkında karar verilirken topluluk üyelerinin dahil edilmesini sağlayacak politikalar görmek isterim.	45	Likert (5)
		Yerel yönetim gastronomi turizmi cazibe merkezlerimizi tanıtmak için daha fazla yatırım yapmalıdır.	46	Likert (5)
		Yerel altyapı ve hizmetleri finanse etmek için turist vergisinin getirilmesini destekliyorum.	47	Likert (5)
		Gastronomi turizminin sürdürülebilir ve sorumlu bir şekilde yapılması için daha fazlasının yapılması gerektiğini düşünüyorum.	48	Likert (5)

Not: "Soru Numarası" anket içerisindeki soru numarasını göstermektedir.

2.2. Veri Analizi

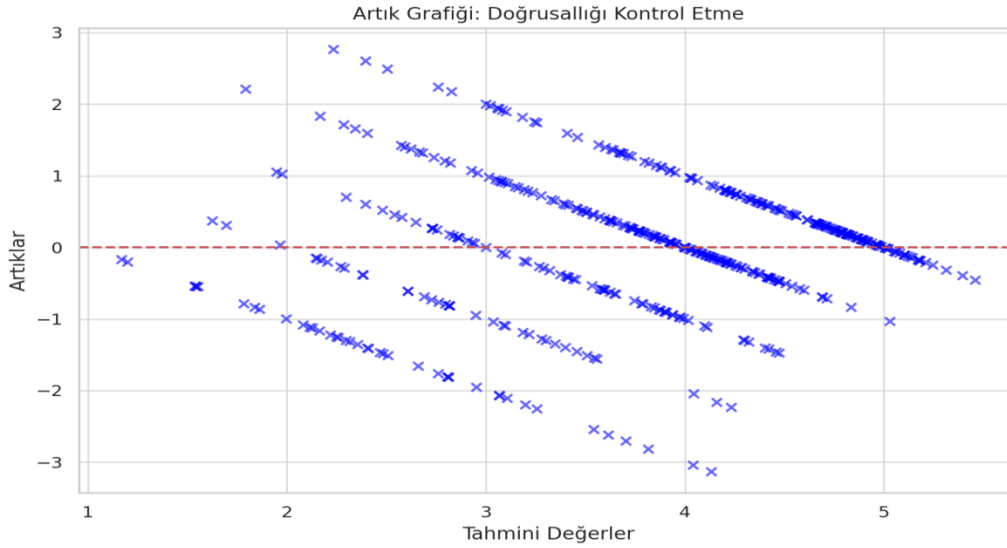
Başlangıç veri kümesi, demografikler ve gastronomi turizmi algılarını ölçen bir dizi Likert ölçekli madde dahil olmak üzere çoklu değişkenler arasında 462 yanıtta oluşmaktadır. Ön inceleme, 'Yaş,' 'Eğitim Seviyesi,' 'Meslek,' 'Ortalama Gelir,' ve 'Doğum Yeri' gibi birkaç değişkende eksik veri olduğunu ortaya koymuştur. Verinin bütünlüğünü tehlikeye atmadan bu boşlukları gidermek için Zincirleme Denklemle Çoklu Atama (MICE) tekniği kullanılmıştır. MICE, verilerin rastgele eksik olduğu durumlar için özellikle yararlıdır ve eksik verileri ele almak için birden fazla veri kümesi oluşturularak ve daha doğru istatistiksel çıkarım için tahminleri birleştirerek sağlam bir yöntem sunmaktadır (Azur vd., 2011). İleri düzey istatistiksel teknikleri kullanmadan önce, veri kümesinin bu tür yöntemler için temel varsayımları karşıladığından emin olmak çok önemlidir. Normalite, doğrusallık ve çoklu doğrusallık için bir dizi titiz istatistiksel test ise ayrıca gerçekleştirilmiştir.

Verinin normal olduğu, hem çarpıklık hem de basıklık istatistikleri kullanılarak belirlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık için sifıra yakın değerler, birçok ileri istatistiksel tekniğin, regresyon da dahil olmak üzere, temel bir varsayımı olan normal bir eğriye yakından yaklaşan bir dağılımı göstermektedir. Bu çalışmada, çarpıklık ve basıklık için hesaplanan değerler kabul edilebilir sınırlar içinde bulunmuş, böylece normalite varsayımını doğrulamıştır.

Şekil 2: Q-Q grafiği

Olasılık (Q-Q) grafiği, bu durumda normal dağılım olmak üzere, verilerin belirli bir teorik dağılıma ne kadar uygun olduğunu değerlendirmek için kullanılan grafiksel bir araçtır (Meloun ve Militký, 2011). Görsel bir uygunluk testi olarak hizmet eder ve verilerin ampirik dağılımının teorik dağılıma ne kadar yakın olduğu hakkında sonuçlar sağlar. Olasılık grafiğinde, değişkenlerin sıralanmış değerleri, standart normal dağılımın teorik çıktılarıyla çizilir. Noktalar daha sonra teorik dağılımı mükemmel uyumu temsil eden bir diyagonal referans çizgisiyle uyumlu hale getirilir. Çizilen noktalar bu diyagonal çizgiye yakın bir şekilde yer alıyorsa, verilerin normal dağılım tarafından iyi bir şekilde yaklaşıldığına dair bir gösterge olarak değerlendirilir. Bu, Regresyon ve Varyans Analizi (ANOVA) gibi birçok ileri istatistiksel tekniğin temel bir varsayımıdır. Bu çalışmada sunulan Q-Q grafiğinin incelenmesi sonucunda, çizilen noktaların büyük ölçüde diyagonal referans çizgisiyle uyumlu olduğu açıktır. Noktaların diyagonal çizgiye olan yakınlığı, verilerin makul bir şekilde normal bir dağılımı takip ettiğini görsel olarak doğrulamaktadır. Bu bulgu, ileri analiz için ileri istatistiksel tekniklerin kullanılabilirliğini doğrular niteliktedir. Grafiğin bu şekilde, sadece normalite varsayımını doğrulamakla kalmaz, aynı zamanda çalışmanın metodolojik titizliğini de artırmaktadır. Verilerin Q-Q grafiği tarafından gösterildiği üzere normal dağılıma uygunluğu göz önüne alındığında, sonraki istatistiksel testler uygun ve güvenilir olarak kabul edilmektedir (Matsaany vd., 2016).

Şekil 3: Artık Grafiği

Doğrusallık, çoklu regresyon analizleri gibi birçok ileri istatistiksel yöntem için kritik bir önkoşuldur (Kayaalp vd., 2015). Doğrusallığın değerlendirilmesi için bir artık grafiği oluşturulmuştur. Artık grafiği, tahmin edilen değerler (fitted values) ile artıklar (residuals) arasındaki ilişkiyi görsel olarak sunmaktadır. Eğer artıklar, yatay referans çizgisinin etrafında rastgele dağılmışsa, bu, değişkenler arasında doğrusal bir ilişkinin var olduğunu gösterir. Artık grafiği, herhangi bir sistemli desen olmadan sıfır çizgisinin etrafında rastgele dağılmış artıkları göstermektedir (Evren, 2000). Bu, veri setinin doğrusal bir modelle iyi bir uyum içinde olduğunu ve dolayısıyla doğrusallık varsayımının geçerli olduğunu belirtmektedir. Bu görselleştirme, modelin taşıdığı doğrusallık varsayımının geçerliliğini kanıtlar niteliktedir. Dolayısıyla bu tespit, doğrusallık gerektiren ileri istatistiksel tekniklerin, örneğin regresyon analizinin kullanılabilirliğini doğrulamaktadır. Elde edilen bu sonuç, analizin bütünlüğü için kritik öneme sahiptir. Çünkü yüksek doğrusallık, parametre tahminlerinin güvenilirliğini artırır ve sonuçların yorumlanabilirliğini kolaylaştırır. Aynı zamanda, bu çalışmanın metodolojik titizliği ve bilimsel katkısını artırmaktadır.

2.2.1. Hipotez Veri Analizi

İlk analizler, IBM Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi (SPSS) versiyon 22 kullanılarak, frekanslar ve çapraz tablolar gibi tanımlayıcı istatistikler ile gerçekleştirilmiştir. Bunlar, özellikle farklı anket maddelerine göre yanıtların dağılımı konusunda veri kümesine genel bir bakış sağlamıştır. Hipotez 1'den 3'e kadar olan hipotezleri test etmek için çoklu doğrusal regresyon analizleri kullanılmıştır. Bu analizler, özellikle yerel halkın gastronomi turizminin ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkilerini yaşam kaliteleri üzerinde nasıl algıladığına odaklanarak, birden fazla değişken arasındaki ilişkileri anlama veya modelleme için sağlam bir yöntem olarak hizmet etmektedir (Bjørndal vd., 2023). Her bir yapıdaki göstergeler arasındaki ilişkilerin temel yapısını araştırmak için faktör analizi gerçekleştirilmiştir (Kiper vd., 2011). Bu analiz, veri kümesini sadeleştirmeyi, değişken sayısını azaltmayı ve temel kalıpları belirlemeyi amaçlamıştır. Bu, özellikle çeşitli etkiler ve tutumlar arasındaki karmaşık etkileşimleri yönetmek için özellikle yararlıdır. Hipotez 4 ve alt hipotezleri (H4.1 ve H4.2) için iki değişkenli korelasyon analizleri ve çaprazlama tabloları kullanılmıştır. Kullanılan istatistiksel yöntemler, yerel halkın gastronomi turizmi gelişimine yönelik genel tutumlarının yaşam kaliteleri ve yerel politika tercihleri ile nasıl bağlantılı olduğuna dair sonuçlar sağlamıştır. Özellikle, bu analizler Erzurum'da daha fazla gastronomi turizmi gelişimine ne kadar destekleyici veya karşı olduklarını ve bu desteğin veya karşıtlığın yaşam kaliteleri ve politika tercihlerinde nasıl tezahür ettiğini araştırmıştır.

3. BULGULAR

Toplamda 462 katılımcının demografik yapısı dengeli bir karışım sunmaktadır; %60.8 erkek ve %39.2 kadındır. Örneklemdaki bu cinsiyet dağılımı, çalışmaya cinsiyet çizgileri boyunca daha etkili yorumlar yapabilme olanağı sağlamaktadır. Yaş dağılımı ilginç bir dinamik göstermektedir: Öne çıkan yoğunluk, toplam katılımcıların %35.1'ini oluşturan 21-35 yaş grubunda mevcuttur. Diğer %57.4'ü 36 yaş ve üstüdür. Ekonomik olarak aktif nüfusun hakim olduğu bu yaş yapısı, özellikle gastronomi turizmi gelişimine ve çeşitli etkilerine yönelik tutumları inceleme açısından kritik bir öneme sahiptir. Eğitim söz konusu olduğunda, katılımcılar genellikle farklı eğitim seviyelerine sahiptir: %24.3'ü üniversite mezunu, %38.2'si lise mezunu ve benzer bir oran (%37.5) lise altı eğitime sahiptir. Örneklem grubunun gastronomi turizmine yönelik algı ve tutumlarını etkileyebilecek şekilde eğitim açısından çeşitlilik gösterdiği söylenebilir (Tablo 2).

Ekonomik durum açısından, ortalama gelir seviyesi 15.000 TL'ye karşılık gelmektedir; bu da katılımcıların çoğunu ortalama bir gelir grubunda konumlandırmaktadır ve yerel halkın gastronomi turizmine yönelik tutum ve algılarının oluştuğu ekonomik bağlamı anlamak için kritik bir nokta olarak değerlendirilebilir. İlginç bir şekilde, katılımcıların %33.3'ü doğrudan turizm sektöründe istihdam edilmektedir. Bu oran, Erzurum'un önemli bir sayıda yerel sakini için turizmin, geçimlerinde rol oynadığını ve bu durumun daha fazla turizm gelişimini desteklemelerini potansiyel olarak etkileyebileceğini göstermektedir. Hanehalkı dinamikleri bağlamında, çoğunluk (%78.8) iki ila dört kişilik hanehalklarından oluşmaktadır. Ayrıca, katılımcıların önemli bir kısmı (%87.3) Erzurum'da on yıldan fazla süredir yaşamaktadır. Bu da bölgeye derin kökleri olan bir bağlantıyı işaret etmektedir. Doğum yeri bulgusu, katılımcıların %62.1'inin Erzurum'da doğduğunu göstermektedir. %28.6'sı Türkiye'nin diğer bölgelerinde doğmuşken küçük bir yüzde ise yurt dışında doğmuştur. Bu coğrafi çeşitlilik, gastronomi turizmi gelişimine yönelik yerel halkın tutumlarındaki karmaşıklığa bir katman daha eklemektedir. Genel olarak, bu çalışmanın örnekleminin sosyo-demografik özellikleri, Erzurum'un daha geniş demografik yapısıyla yakından uyumlu olmasına rağmen kullanılan örnekleme yöntemleri nedeniyle bazı sınırlamalar bulunmaktadır. Özellikle 20 ile 60 yaş arasındakiler ve turizm endüstrisinde doğrudan istihdam edilmeyenler düşünüldüğünde yine de örneklem, topluluğun oldukça temsilci bir kesitini sağlamaktadır. Bu kapsamlı demografik profil görünümü, çalışmanın bulgularının yorumlandığı zemin olarak hizmet etmektedir ve Erzurum'daki yerel halkın gastronomi turizmi hakkındaki görüşlerini şekillendiren faktörlerin karmaşık etkileşimine dair etkin sonuçlar ortaya çıkarmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Özellikleri (n = 462)

Özellik	Kategori	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	181	39,2
	Erkek	281	60,8
Yaş	18–20	35	7,5
	21–35	162	35,1
	36–50	121	26,3
	51 veya üzeri	93	20,0
Eğitim Seviyesi	Eğitim yok	60	6,8
	İlkokul	32	13,0
	Ortaöğretim	82	17,7
	Lise veya meslek lisesi	177	38,2
	Üniversite veya üzeri	112	24,3
Meslek	Çalışan (turizm dışı sektörler)	52	11,3
	Çalışan (doğrudan turizm sektörü)	6	1,3
	Ev hanımı	52	11,3
	Serbest meslek (turizm dışı sektörler)	244	52,8
	Serbest meslek (turizm sektörü)	108	23,4
Ortalama Gelir	10,001 - 20,000 TL	69	14,9
	20,001 - 30,000 TL	82	17,7

Özellik	Kategori	Frekans	Yüzde (%)
	30,001 - 40,000 TL	60	13,0
	40,001 - 50,000 TL	53	11,5
	10,000 TL'den az	151	32,7
	50,000 TL'den fazla	15	3,2
Doğum Yeri	Erzurum	287	62,1
	Türkiye'nin diğer bölgeleri	132	28,6
İkamet Süresi	10 yıldan az	59	12,7
	10 yıldan fazla	403	87,3
Hane Büyüklüğü	1 kişi	56	12,1
	2 kişi	145	31,4
	3 kişi	116	25,1
	4 kişi	103	22,3
	5 veya daha fazla kişi	42	9,1
İşiniz turizmle ilgili mi?	Hayır	308	66,7
	Evet	154	33,3
5 yıl önce turizm sektöründe çalışıyor muydunuz?	Hayır	329	71,2
	Evet	133	28,8
Aile üyelerinizden herhangi biri turizm sektöründe mi çalışıyor?	Hayır	329	71,2
	Evet	133	28,8
Siyasette aktif misiniz?	Hayır	422	91,3
	Evet	40	8,7
Turizm nedeniyle gelir değişikliği	Hayır	372	80,5
	Evet, azaldı	12	2,6
	Evet, arttı	78	16,9
Toplam		462	100

3.1. Gastronomi Turizminin Etkileri, Yerel Sakinlerin Tutumları ve Tercihleri Üzerine Derecelendirmeler

Tablo 3, Erzurum'daki yerel sakinlerin gastronomi turizminin çeşitli yönleri, ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel etkileri, genel tutumları ve yerel politika tercihleri konusundaki algılarını sergilemektedir. Beş maddelik Likert ölçeği kullanılarak toplanan veriler, düşük puanların olumsuz tutumları, yüksek puanların ise olumlu algıları gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3: Değişkenler ve Göstergeler (n = 462)

Değişkenler ve Göstergeler	Ortalama Puan	Standart Sapma (S.S.)
Ekonomik Etkiler - E1	3,84	1,26
Ekonomik Etkiler - E2	3,62	1,21
Ekonomik Etkiler - E3	3,4	1,19
Ekonomik Etkiler - E4	3,22	2,7
Ekonomik Etkiler - E5	2,94	1,24
Sosyal Etkiler - S1	3,89	1,21
Sosyal Etkiler - S2	3,53	1,11
Sosyal Etkiler - S3	3,03	1,13
Sosyal Etkiler - S4	2,81	1,17
Sosyal Etkiler - S5	2,3	1,2
Çevresel Etkiler - Ç1	3,78	1,26
Çevresel Etkiler - Ç2	3,76	1,18
Çevresel Etkiler - Ç3	2,83	1,22
Çevresel Etkiler - Ç4	3	1,21
Çevresel Etkiler - Ç5	3,53	1,18

Değişkenler ve Göstergeler	Ortalama Puan	Standart Sapma (S.S.)
Yaşam Kalitesi - YK1	3,03	1,46
Yaşam Kalitesi - YK2	3,01	1,41
Yaşam Kalitesi - YK3	3,05	1,41
Yaşam Kalitesi - YK4	3,16	1,43
Yaşam Kalitesi - YK5	3	1,43
Yerel Politika Tercihleri - YPT1	2,92	1,43
Yerel Politika Tercihleri - YPT2	3,01	1,37
Yerel Politika Tercihleri - YPT3	3,03	1,45
Yerel Politika Tercihleri - YPT4	2,95	1,4
Tutum - T1	3,44	1,72
Tutum - T2	3,59	1,68
Tutum - T3	3,55	1,71
Tutum - T4	3,46	1,73
Tutum - T5	3,57	1,66
Tutum - T6	3,57	1,67
Tutum - T7	3,51	1,69
Tutum - T8	3,6	1,71

İlginç bir şekilde, gastronomi turizminin sosyo-kültürel etkileri en olumlu ortalama puanı almaktadır ($m = 3.58$). Bu sonuç da gastronomi turizminin getirdiği kültürel değişim ve sosyal zenginleşmeye genellikle pozitif bir duyarlılık olduğunu göstermektedir. Bu tespiti, yaşam kalitesinde algılanan etkiler yakından takip etmektedir ($m = 3.54$). Yerel imkanların önemli ölçüde arttığı, bu kategorideki en yüksek puanla (YK4; $m = 3.66$) yerel halkın görüşünü doğrulamaktadır. Ekonomik etkiler, biraz daha düşük olsa da ortalama puan 3.52 ile daha az olumlu bir ekonomik görünümü işaret etmektedir. Bu bağlamda, gastronomi turizminin yerel halka olumlu katkısında en güçlü bir şekilde etkisi bulunmaktadır (E1; $m = 3.84$). Ancak bu bölüm en düşük puanı alırken (E5; $m = 2.94$) fayda dağılımı konusunda dikkat çekici bir tedirginlik olduğunu göstermektedir. Çevresel etkiler daha nötr bir puan almaktadır ($m = 3.35$) ve endişelerin ana odak noktası artan atık sorunu ile kirlilik üzerinedir (Ç2; $m = 3.58$). Bu tespit, ortalama puanın en düşük olduğu yerel politika tercihlerine de uzanmaktadır ve 3.32 olarak kaydedilmiştir. Gastronomi turizmine yönelik tutumlar söz konusu olduğunda, katılımcılar genellikle olumlu bir görüşe sahiptir ve toplam ortalama puan 3.58'dir. Özellikle, gastronomi turizminin geleceği hakkında yerel halk tartışmalara katılma, politikalar belirlenirken görüşlerini belirtme konusunda bir isteklilik göstermektedir (T8; $m = 3.77$). Bu da yerel halk arasında proaktif bir duruşu yansıtmaktadır. Genel olarak, bulgular karmaşık bir görünüm ortaya sunmaktadır: Sosyo-kültürel etkiler ve yaşam kalitesine olan faydalar hakkında genel bir olumluluk varken, çevresel sonuçlar ve ekonomik kazançların dengesiz dağılımı konusunda da belirgin bir tedirginlik hakimdir. Bu karmaşık görüşlerin bağlılığı, Erzurum'da gastronomi turizminin çok yönlü etkilerini anlamak için zengin bir alan olduğunu belirtmektedir.

3.2. Gastronomi Turizminin Etki Bileşenleri

Ekonomik, çevresel, sosyo-kültürel etkiler, yaşam kalitesi ve yerel politika tercihleri ile ilgili göstergeler, Varimax dönüşüm yöntemi ile ana bileşen analizi (PCA) kullanılarak faktör analizine tabi tutulmuştur. PCA, veri kümesini daha az bileşene yoğunlaştırarak, her bileşen içinde yüksek yüklemeye sahip değişkenler için toplu terimlerin belirlenmesine olanak tanınmaktadır (Backhaus vd., 2021; Liang vd., 2016). Örneklem yeterliliği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçüsü ve faktör analizi için Bartlett'in Küresellik Testi uygulanmıştır (Wulandari ve Nasution, 2019). PCA'ya dahil edilen gastronomi turizminin etkileriyle ilgili toplam 20 madde bulunmaktadır. Her bileşenin iç güvenilirliği, Cronbach'ın Alfa ile değerlendirilmiştir. Analiz, tüm bileşenler için oldukça güçlü bir güvenilirlik göstermiş ve Cronbach'ın Alfa 0,75 olarak kaydedilmiştir. Ayrıca, bağımsız ve bağımlı değişkenlerin tüm kümesi için Cronbach'ın Alfa değeri, 0,7 olan kritik değeri aşarak 0,89'a ulaşmış ve böylece veri kümesinin güvenilirliğini pekiştirmiştir. KMO değeri, önerilen 0,8 eşliğinin üzerinde, 0,85 olarak kaydedilmiş ve Bartlett'in Küresellik Testi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu

da verilerin faktör analizi için uygun olduğunu daha da doğrulamaktadır. Faktör yükleme matrisi incelendiğinde, bazı maddeler çapraz yükleme göstermiş, bunlar analizden çıkarılmış ve kalan tüm maddelerin yükleme değeri 0,50'nin üzerinde gerçekleşmiştir. Bu sonuç ise onları analize dahil etmek için uygun kabul edilmektedir. Sonuç olarak, özdeğerin 1,0'ın üzerinde olduğu tüm bileşenler daha sonraki tartışmalara dahil edilmiştir. Beş bileşen belirlenmiş ve bunlar topluca veri kümesindeki genel varyansın yaklaşık olarak %63,5'ini açıklamıştır.

Tablo 4, faktör analizinden türetilen beş bileşeni ana hatlarıyla göstermekte ve her biri, ilgili maddelerin özünü kapsayacak şekilde adlandırılmıştır. İlk bileşen, "Gastronomik Zenginlik" olarak adlandırılmıştır ve etkinin her boyutundan maddeleri bir araya getirmektedir. Özellikle kültürel çeşitliliğin zenginleştirilmesi ve yerel pazar kalitesinin artırılması gibi sosyo-kültürel faktörlere vurgu yapmaktadır. Bu bileşenin ardından, "Gastronomik Çevre" bileşeni ortaya çıkmaktadır ve gastronomi turizminin olumsuz etkilerini, örneğin atık artışı ve yerel gıda zincirlerinde meydana gelen aksamaları, yakalamaktadır. İlginç bir şekilde, üçüncü bileşen, "Gastronomik Nitelikler" görüş yükseltici yönler üzerine tekrar odaklanır ve gastronomi turizminin yaşam standartlarını nasıl yükseltebileceğini ve çevresel sürdürülebilirliğe nasıl katkı sağlayabileceğini vurgulamaktadır. Dördüncü bileşen, "Gastronomik Eşitsizlikler" gastronomi sektörünün daha bölücü yönlerine, özellikle sınırlı iş olanakları ve ekonomik dengesizlikler de dahil olmak üzere dikkat çekmektedir. Son olarak, "Gastronomik Miras" bölgesel yemek kültürüne olan etkisini vurgulayan bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır. Gastronomi turizminin hem somut hem de soyut etkilerinin bir sentezini işaret etmektedir. Bu bileşenler, yerel halkın yaşamındaki karmaşık yapısına pozitif ve negatif etkilerini bir araya getirerek gastronomi turizminin etkisinin çok yönlü bir görüntüsünü sunmaktadır.

Tablo 4: Gastronomi Turizmi Etkilerinin Bileşenleri

Gösterge	Faktör Yükleme	Ortalama Puan	S.S.	Eigen-Değer	% Toplam Varyans	Cronbach's Alfa
Gastronomik Zenginlik				5.627	28.135	0.825
Yaşam standardımız kayda değer ölçüde artar.	0.564	3.62	1.21			
Gastronomi Turizmi bölgeye daha fazla yatırım ve harcama çeker.	0.566	3.84	1.26			
Gastronomi Turizmi nedeniyle fiyatlar artış gösterir.	0,674	3,4	1,19			
Gastronomi Turizmi bölgede yaşayan küçük bir grup için fayda sağlar.	0,527	3,22	2,7			
Gastronomi Turizmi dışarıdan gelenlere yöre halkından daha fazla iş imkânı sağlar.	0,73	2,94	1,24			
Gastronomi Turizmi tarımsal kalkınmayı destekler.	0,645	3,89	1,21			
Gastronomi Turizmi etkisiyle istihdam artış gösterir.	0,758	3,53	1,11			
Önceden dışarıya göç etmiş yerel halk yeniden yöreye dönmeye başlar.	0,567	3,03	1,13			
Gastronomik Çevre				2.653	13.263	0.765
Yollar ve diğer kamusal imkânların standardını yükseltir.	0.651	3.78	1.26			
Gastronomi Turizmi eğlence imkânlarına ulaşılabilirliğin artmasına öncülük eder.	0,708	2,3	1,2			
Gastronomi Turizmi istenmeyen arazi satışlarına neden olur.	0,632	3,78	1,26			
Turistler trafik yoğunluğunu, gürültüyü ve kirliliği artırır.	0,657	3,76	1,18			
Gastronomi Turizmi, tarihi binaların restorasyonu ve doğal kaynakların korunmasıyla ilgili teşvik sağlar.	0,696	2,83	1,22			
Gastronomik Nitelikler				1.497	7.483	0.517
Gastronomi turizmi daha fazla iş fırsatı sağlayarak yaşam kalitemi artırmıştır.	0.530	3.03	1.46			
Gastronomi Turizmi sayesinde daha fazla insan yöremizi duyar.	0,714	3,53	1,18			
Yüksek harcama yapan turistler yaşam tarzımıza istenmeyen etkilerde bulunabilirler.	0,792	3,03	1,46			

Gösterge	Faktör Yükleme	Ortalama Puan	S.S.	Eigen-Değer	% Toplam Varyans	Cronbach's Alfa
Gastronomik Eşitsizlikler				1.132	5.661	0.626
Turistik bölgede yaşadığından dolayı yerel halk daha az kaliteli bir yaşam sürer.	0.819	3.67	1.51			
Gastronomi Turizmi suç olaylarında artışa yol açar.	0,67	3,05	1,41			
Gastronomik Miras				1.053	5.263	0.487
Dünyanın çeşitli yerlerinden gelen turistlerle buluşmak değerli bir deneyimdir.	0.711	3.33	1.53			
Gastronomi Turizmi geleneksel kültürümüzün değişmesine neden olur.	0,762	3	1,43			

Not: KMO = 0.85; Bartlett'in Küresellik Testi = 0.000; Açıklanan genel varyans = 63.5%. Tüm ölçekler için: 1 = Kesinlikle katılmıyorum, 5 = Tamamen katılıyorum.

Hipotezlerin Doğrulanması

İlgili etki göstergelerinin tamamını korumak için Ana Bileşenler Analizi (PCA) gerçekleştirilmiştir. Bu değişkenler, H1–H3 hipotezlerini test etmek için, özellikle gastronomi turizmi gelişimine yönelik genel tutumları (ekonomik, çevresel ve sosyal etkilerin ortalama algıları olarak temsil edilmiştir) belirleyen diğer bağımlı değişkenlerle birlikte hiyerarşik regresyon analizine dahil edilmiştir. Alanın önde gelen bilim insanlarının metodolojik önerilerine uygun olarak, bağımsız değişkenler her etki boyutu veya faktördeki tüm öğelerin grup ortalamaları ile temsil edilmiştir. Bu yaklaşım, sonuçlara ek uyum ve geçerlilik kazandırmaktadır.

H1–H3 hipotezlerini incelemek için bir dizi hiyerarşik regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analize, potansiyel etkileyici faktörleri dikkate almak için bir dizi kontrol değişkeni dahil edilmiştir. Bu kontroller yaş, cinsiyet, ikamet süresi, işinin turizmle ilgili olması, ailenin turizm endüstrisinde yer alışı, yerel siyasete katılım, turizm endüstrisindeki istihdam, doğum yeri ve ortalama gelir olarak ilk bloğa (Model 1) girilmiştir. Gastronomi turizminin etkileriyle ilgili bağımsız değişkenler ikinci bloğa (Model 2) dahil edilmiştir. Bu analizlerin sonuçları Tablo 5'te özetlenmiştir. Modelin gücü, belirleme katsayısı R2 tarafından belirtilmektedir ve bu genel tutumdaki varyansın yaklaşık olarak %42'sinin bağımsız değişkenler tarafından açıklanabileceğini göstermektedir. Sonuç, düzeltilmiş bir R2 değeri olan 0,42'ye karşılık gelmektedir. Model ayrıca F-testini 24,50 F değeri ile geçmiştir, bu da gastronomi turizminin etkileri ve yerel halkın genel tutumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon olduğunu göstermektedir ($p < 0,01$). Sonuç olarak, gastronomi turizminin etkileri, yerel halkın tutumunu anlamlı bir şekilde etkilediğini doğrulamaktadır. Böylece üç hipotezden en az birini doğrulanmış kabul edilmektedir.

Tablo 5. Gastronomi Turizmi Gelişimine Yönelik Yerel Halkın Etki-Tutum Modeli ve H1–H3'ün Doğrulanması (n=462).

Bağımlı Değişken: Genel Tutum

Model	β	Değerler
1	(Sabit)	1.350 **
	Kontrol Değişkenleri	
	Yaş	-0.075
	Cinsiyet <i>a</i>	0.110 **
	İkamet Süresi <i>b</i>	-0.100 **
	İşin Turizmle İlgili Olması <i>c</i>	0.005
	Ailenin Turizmde Yer Alışı <i>d</i>	0.015
	Yerel Siyasete Katılım <i>e</i>	0.080
	Turizm Endüstrisinde İstihdam <i>f</i>	0.085
	Doğum Yeri <i>g</i>	0.030
	Ortalama Gelir <i>h</i>	0.020
	R2	0.060
	F	2.75 **
2	(Sabit)	-0.720 **
	Kontrol Değişkenleri	
	Yaş	-0.035

Model	β	Değerler
	Cinsiyet <i>a</i>	0.125 **
	İkamet Süresi <i>b</i>	-0.038
	İşin Turizmle İlgili Olması <i>c</i>	-0.020
	Ailenin Turizmde Yer Alışı <i>d</i>	-0.002
	Yerel Siyasete Katılım <i>e</i>	0.025
	Turizm Endüstrisinde İstihdam <i>f</i>	0.095
	Doğum Yeri <i>g</i>	0.015
	Ortalama Gelir <i>h</i>	0.005
	Bağımsız Değişkenler	
	Çevresel Etki	0.290 **
	Sosyal Etki	0.400 **
	Ekonomik Etki	0.095 *
	<i>R</i> ²	0.420
	ΔR^2	0.360
	<i>F</i>	24.50 **

** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Hipotezler 1, 2 ve 3, ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel değişkenler ile yerel halkın gastronomi turizmi gelişimine yönelik genel tutumları arasında kayda değer bir ilişki olduğu görülerek doğrulanmıştır. İlişkiler genellikle mütevazı (ekonomik etki için $\beta=0.095$) ya da biraz daha ortalama seviyededir (çevresel etki için $\beta=0.290$ ve sosyal etki için $\beta=0.400$). Açıkça görülmektedir ki, yerel halkın tutumları, bu üç boyut hakkındaki algıları tarafından etkilenmektedir. Kontrol değişkenlerinin çoğu, birinin turizmle ilgili bir işte çalışıp çalışmadığı ya da ailenin turizm endüstrisinde katılımı gibi, bu ilişki üzerinde yalnızca sınırlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 4, korelasyon analizi ile değerlendirilmiş, iki alt hipotez (H4.1 ve H4.2) açıklık sağlamak için örnek tablolar ile incelenmiştir (burada kısaltma amaçlı gösterilmemektedir). "Yerel halkın genel tutumu" (grup ortalamaları) ve "daha fazla gastronomi turizmi gelişimine destek" değişkenleri, yerel tutumların daha fazla gelişime olan desteği ne derece etkilediğini belirlemek için yan yana getirilmiştir. Pearson Korelasyon analizi, bu değişkenler arasında anlamlı fakat mütevazı bir ilişki olduğunu, katsayının 0.289 olduğunu ortaya koymuştur. Bu tespit, Hipotez 4'ü desteklemekte, gastronomi turizmi gelişimine yönelik daha olumlu bir yerel halk tutumunun, onun sürekli büyümesini desteklemeye daha fazla istekli olacağı anlamına gelmektedir.

Tablo 6: Korelasyon Analizi, Pearson'un Ki-Kare Testi ve H4, H4.1, ve H4.2'nin Doğrulanması (n = 462)

Değişken	Yaşam Kalitesi İyileşmesi	Genel Tutum	Hipotez (Sonuç)
Genel Tutum	Pearson's Korelasyon	0.271 **	1 H4 (Doğrulandı)
	Anl. (Çift taraflı)	0.000	
Cinsiyet	Pearson's Korelasyon	0.052	0.131 *
	Anl. (Çift taraflı)	0.283	
Yaş	Pearson's Korelasyon	-0.182 **	-0.091
	Anl. (Çift taraflı)	0.000	

Daha Fazla Gastronomi Turizmi Gelişimi için Yerel Politika Tercihleri	Karşı Çıkan			Genel Tutum
	Destekleyen	Tarafsız	Karşı Çıkan	
Sayı (%)	120 (26.0%)	250 (54.1%)	92 (19.9%)	Olumlu
Sayı (%)	10 (2.2%)	8 (1.7%)	12 (2.6%)	Olumsuz
Test	Değer	Anl. (Çift taraflı)		
Pearson's Ki Kare	42.123	0.000		H4.1 (Reddedildi)
Cramer's V	0.328	0.000		H4.2 (Reddedildi)

Not: ** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Tablo 6, 'Daha Fazla Gastronomi Turizmi Gelişimi için Yerel Politika Tercihleri' seçeneklerinin çapraz tablolarını, yani destekleyen, tarafsız ve karşı çıkan şeklinde ayrıntılı olarak sunmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun gastronomi turizmi gelişimine genel olarak olumlu bir tutumu

olduğu açıktır; tarafsız olanların oranı (%54.1) destekleyenlerden (%26.0) daha fazladır. Toplamda, sadece %19.9 daha fazla gastronomi turizmi gelişimine karşı çıkmaktadır, %54.1 tarafsızdır ve %26.0 desteklemektedir.

Pearson'un Ki-Kare testi, genel tutum ile yerel politika tercihleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermesine rağmen, H4.1 ve H4.2 doğrulanmamıştır. İki alt grup katılımcının Ki-Kare değeri ve Cramer's V'i sırasıyla 42.123 ve 0.328'dir. Genel tutumlarını olumsuz olarak değerlendiren sakinler arasında destekleyici ve tarafsız yerel politika tercihleri arasında bir fark yoktur. Ancak, daha fazla gastronomi turizmi gelişimine aktif destek yerine tarafsızlığa doğru açık bir eğilim vardır. Sonuç olarak, 'sakinlerin tutumu ne kadar olumluysa, daha fazla gastronomi turizmi gelişimi için yerel politika tercihleri de o kadar olumlu olacaktır' hipotezi ve 'sakinlerin tutumu ne kadar olumsuzsa, yerel politika tercihleri de o kadar olumsuz olacaktır' alt hipotezleri doğrulanmamıştır.

4. TARTIŞMA

4.1.Yöntembilimsel Sınırlamaların ve Bunların Etkilerinin Kabul Edilmesi

Tartışmaya başlanırken, çalışmanın sınırlamalarıyla yüzleşmek son derece önemlidir. Çünkü bunlar sonuçların yorumlanması için bağlam sağlayacaktır. Çalışmanın uygunluk örneklemesine olan bağımlılığı, pragmatik olmasına rağmen, önyargılara yol açabilir, nüfusun belirli kesimleri fazla temsil edilebilirken, diğerleri yetersiz temsil edilebilir. Bu durum, gastronomi turizminin etkilerine dair algıları potansiyel olarak çarpıtabilir. Ayrıca, kendiliğinden bildirilen anket verisinin doğası, yanıtların nesnellik açısından potansiyel olarak etkilenebileceği öznel önyargı riskini taşımaktadır (Rosenman vd., 2011). Örneğin, turizm endüstrisinde doğrudan faaliyet gösteren sakinler, kişisel menfaatler nedeniyle faydaları abartabilir ya da tersine, daha fazla farkındalıkla mevcut zorluklar nedeniyle endişelerini artırabilirler. Yerel politika tercihleriyle ilgili alt hipotezlerin onaylanmamış olması, topluluk duyarlılıklarının çok yönlü doğasını daha da vurgulamaktadır (Nickerson, 1998). Bu da niceliksel ölçümlerin yerel ayrıntıların tam derinliğini ve genişliğini yakalayamayabileceğini öne sürmektedir (Wilsdon vd., 2015).

4.2.Ekonomik, Çevresel ve Sosyo-Kültürel Dokunun Çözülmesi

Sonuçlardan hareketle, gastronomi turizminin Erzurum'daki etkileri, ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel faktörlerin karmaşık bir bağlantısı olarak ortaya çıkmaktadır. Turizm tarafından getirilen ekonomik refah verilerde açıkça görülse de, bu refahın yarattığı dalgaların etkisi dikkat çekicidir (Ren vd., 2019). Ekonomik canlanma yalnızca kendi başına işlemiyor olabileceği gibi potansiyel olarak çevresel koruma ve sosyo-kültürel değişimlere yönelik olumlu tutumları tetikliyor olabilir. Bu, yükselen toplum farkındalığına atfedilebilir. Ekonomik koşullar iyileştikçe, yerel halk kaynaklarının ve kültürel mirasının uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamak için daha fazla yatırım yapılabilir (Jelincic ve Tişma, 2020).

4.3.Gastronomi Turizmi: Değişen Bir Sosyal Ekosistem

Sonuçlar, bir biyolojik ekosistemin dinamiklerine benzetilebilir. Her boyut—ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel—sadece bir arada var olmakla kalmaz; birbirlerini etkiler, etkileşime girer ve tetikleyebilir. Örneğin, turist akını, sakinleri farklı kültürlerle (sosyo-kültürel etki) tanıştıracaktır ancak aynı zamanda yerel kaynak tüketimini artırabilir, artan atık sorunlarına veya çevresel bozulmaya yol açabilir (Piuchan vd., 2018). Bu hassas denge, gastronomi turizminin faydaları ve zorlukları arasındaki karmaşık yapıyı ortaya koymaktadır (Said vd., 2023).

4.4.Bulguları Geniş Akademik Çerçeve İçinde Bağlamlaştırma

Çalışmanın bulgularının mevcut akademik çevrelerle ilişkili olarak eleştirel tartışması, gastronomi turizminin karmaşık konusuna aydınlatıcı bir katman eklemesidir. Ana kesişim noktalarından biri, Carmichael'ın modeli ile ilgilidir. Bu model, turizm etkilerinin çok boyutlu bir olgu olarak anlaşılması gerektiğini ileri sürmektedir (Reichenberger, 2014; Zhu vd., 2023). Bu araştırma, bu temel ilkeyi yalnızca doğrulamakla kalmaz, aynı zamanda ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel boyutlar

arasındaki sinerjistik etkileşimlere uzanarak bunu genişletmiştir. Bu değişkenler arasındaki karşılıklı pekiştirici ilişkiler, önceki doğrusal modellerin tam olarak yakalayamayabileceği karmaşıklığı orataya çıkarmıştır. Aslında daha entegre ve sistemik bir yaklaşıma ihtiyaç vardır.

Carmichael'ın ötesinde, bulgular ayrıca bazı ulusal yayınlardaki bulgular gibi turizm etkilerine yönelik yerel tutumları inceleyen araştırmacıların çalışma sonuçlarıyla da uyum içindedir (Bükey, 2020; Rääkkönen, 2014). Sonuçlara benzer şekilde veriler, olumlu ekonomik etkilerin genellikle etkili çevresel ve sosyo-kültürel endişeler tarafından dengelendiğini göstermektedir. Bu, ekonomik faydaların tek başına yerel deneyimi veya turizm gelişimine yönelik tutumları tam olarak yansıtmadığına dair geniş akademik söylemle de uyum göstermektedir.

Ek olarak bu çalışma, Ko ve Stewart gibi turizmin sosyo-kültürel yönlerini tartışan bilim insanları tarafından önerilen teorik çerçevelere değerli bir ampirik katman eklemektedir (Ko ve Stewart, 2002). Çalışmaları, turizmin faydalı yan ürünleri olarak kültürel değişim ve sosyal uyumun değerini vurgulamaktadır. Çalışma verileri, sosyo-kültürel etkilere yönelik genellikle olumlu tutumları ortaya koymaktadır. Bu da bu çerçeveyi doğrular gibi görünmektedir. Erzurum sakinlerinin gastronomi turizmini, yerel kültürü zenginleştirmek ve küresel ilişkileri teşvik etmek için bir araç olarak gördüğünü bu sonuç düşündürebilir. Yerel halkın olumlu bakış açısı, "iletişim hipotezi"nde derinlik kazanabilir. Bu da kültürlerarası iletişimin genellikle karşılıklı anlayışı iyileştirdiğini öne sürmektedir ve bu durum turizm sosyolojisinde geniş bir şekilde tartışılan kavramdır (Tomljenovic, 2010).

Ayrıca araştırma, örneğin Buckley, Zhong ve Ma'nın sakinlerin turizme yönelik tutumlarının sürdürülebilirlik algılarına derinlemesine bağlı olduğunu savunduğu çalışmalar gibi sürdürülebilir turizm etrafında büyüyen literatürle de etkileşime girmektedir (Buckley vd., 2017). Diğer boyutlara kıyasla çevresel etkilerin daha tarafsız bir puan aldığı Erzurum'dan ampirik kanıt sunarak bu söyleme katkı sunmaktadır. Yerel halkın endişelerini hafifletmek için turizmde sürdürülebilir uygulamalara olan ihtiyaca dair girişimler arttırılabilir.

Yerel politika tercihlerin ve tarafsızlıklarının keşfi, erken turizm araştırmalarında sıkça kullanılan ikili destek-karşıtlık modellerinden daha karmaşık bir tablo sunmaktadır (Azazz vd., 2021). Bu karmaşıklık, turizm literatürünün, turizm planlamasında yerel katılım ve güçlendirmeye odaklanan yeni paradigmalara gibi fikir çeşitliliğini hesaba katacak daha etkili modeller geliştirmesi gerektiğini öne sürmektedir (Lapuz, 2023). Son olarak, gastronomi turizmine olan odaklanma, turizm çalışmalarının özelleşmiş ancak hızla genişleyen bir alt dalına katkı sağlamaktadır. Gastronomi turizmi, Batı toplumları bağlamında tartışılmış olsa da (Lin vd., 2021), çalışma bulguları bu olguyu ulusal bağlamda inceleyen birkaç çalışmadan biridir. Bu nedenle mevcut literatüre coğrafi çeşitlilik eklediği de bir gerçektir.

4.5. Nötralite Karmaşasını Çözümleme

Bu çalışmanın en etkili açığa çıkarımlarından biri, sakinlerin gastronomi turizmine yönelik genel olarak olumlu tutumlar sergilemelerine rağmen (Carpio vd., 2021), yerel politika tercihlerinde büyük ölçüde nötr kalmalarıdır (Rahman vd., 2018). Bu nötralite, alta yatan endişelerin bir belirtisi olabilir ve aynı zamanda turizmin faydalarının adil dağılımı veya hızlı turizm odaklı büyümenin uzun vadeli sürdürülebilirliği hakkında olabilir. Bu tespit, daha derin, gizli bir topluluk farkındalığına işaret edebilir. Sonuçta Erzurum'un sosyo-kültürel dokusunu ve doğal kaynaklarını olası aşırı ticarileşmeden koruma konusunda koruyucu bir düşünce bunun altında yatabilir.

5. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu çalışma, Erzurum'un ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel manzarası üzerinde gastronomi turizminin çok yönlü etkileri hakkında etkili bir anlayış sunmaktadır. Mevcut literatürde sıklıkla bulunan biraz basit modellerin ötesine geçerek, araştırma bu farklı yönlerin birbiriyle nasıl etkileşime girdiğini anlamak için dinamik bir sistem yaklaşımı ortaya koymaktadır. Çalışma, sakinlerin deneyimlerini, tutumlarını ve algılarını daha kapsamlı bir şekilde yansıtarak, bu konudaki akademik tartışmayı ileriye taşımaktadır. Araştırmanın en kilit katkılarından biri, kesitsel bir analizde yatmaktadır. Ekonomik, çevresel ve sosyal etkileri izole fenomenler olarak ele almak yerine, bunların

birbirine bağımlılıklarını ve sinerjilerini çalışma incelemiştir. Bu çok yönlü perspektif, akademik literatüre bu faktörlerin karşılıklı olarak dışlayıcı olmadığını, ancak birbirlerinden karmaşık şekillerde beslendiklerini göstererek zenginlik katmaktadır. Bu sistem odaklı perspektif, turizmin etkisine daha bütünsel bir bakış sunmayı amaçlayan gelecekteki araştırma çabaları için bir model olabilir.

Çalışma bulguları ayrıca önemli pratik sonuçlar sunmaktadır. Erzurum'da politika yapımcıların, ekonomik kazançlarla sosyal ve çevresel sürdürülebilirliği dengeleyen entegre bir yaklaşım benimsemeleri gerektiğini önermektedir. Yerel politika tercihlerinde gözlenen temkinlilik ve nötr kalma durumu, yerel halka danışılmasında ve yerel halkın kararlarda katılımının sağlanmasında iyileştirme yapılması gerektiğini göstermektedir. Toplum tutumları ile birlikte daha etkili bir anlayışla oluşturulmuş kamu politikaları, uzun vadede daha etkili ve sürdürülebilir olma olasılığı daha yüksektir. İleriye dönük olarak, bu alandaki gelecekteki araştırma kapsamı genişletilebilir. Hemen yapılacak bir çalışma, yerel politika tercihlerinde gözlenen 'nötralitye' daha derinlemesine incelemek için nitel bir yaklaşımın benimsenmesi olabilir. Belki de derinlemesine mülakatlar veya odak grup görüşmeleri aracılığıyla bu sağlanabilir. Yerel halkın tutumları ve davranışları üzerinde etkili olan karmaşık, psikolojik ve sosyokültürel faktörleri çözmeye bu çalışmanın bulguları yardımcı olabilir. Nitel bir yaklaşım, neden sakinlerin nötr bir duruş benimseyebileceğini daha karmaşık bir şekilde anlaşılmasına olanak tanıyabilir. Çalışma bulgularının işaret ettiği ancak tam olarak açıklayamadığı, çok ihtiyaç duyulan anlatı dokusunu nicel verilere ekleyebilir.

Gelecekteki araştırmalar için bir diğer öneri, Türkiye içinde ve uluslararası alanda diğer bölgelerle karşılaştırmalı çalışmalar yapmak olabilir. Bu tür çalışmalar, gastronomi turizminin etkilerini daha iyi anlamaya imkan yaratabilir. Uzun dönemli çalışmalar da, zaman içinde tutumların ve etkilerin nasıl evrildiği, özellikle de politika müdahaleleri veya sürdürülebilir turizme artan vurgu gibi küresel eğilimlere yanıt olarak, değerli bulgular sunabilir.

Ek olarak gelecekteki araştırmalar, gastronomi turizmine karşı kamu tutumlarını şekillendirmede dijital platformların ve sosyal medyanın rolünü inceleyebilir. Fikirlerin çevrimiçi tartışmalarla hızla şekillenebildiği bir zaman diliminde, bu platformların rolünü anlamak, yerel politika tercihleri ve tutumlar hakkındaki anlayışa bir başka karmaşıklık katmanı daha ekleyebilir. Sonraki çalışmalar ayrıca toplum içindeki belirli demografik gruplar üzerinde gastronomi turizminin etkisini incelemeyi de düşünebilir. Çalışma bulguları, geniş bir bakış açısı sunsa da daha odaklı araştırmalar farklı yaş grupları, meslekler veya eğitim geçmişleri gibi demografik faktörlerin gastronomi turizminden nasıl etkilenebileceğini veya gastronomi turizmini nasıl algılayabileceğini inceleyebilir.

Özetlemek gerekirse, bu çalışma Erzurum'da gastronomi turizminin karmaşık etkilerini anlamada önemli bir adım atmış olsa da daha fazla araştırma için birden fazla yol açmaktadır. Gelecekteki çalışma önerileri sunmakla birlikte yeni nesil akademisyenleri bu bulgular üzerine inşa ederek çeşitli topluluklarda gastronomi turizminin rolü ve etkisi hakkında daha bütünsel, entegre ve etkili bir anlayışa ulaşmayı amaçlayan çalışmalar yapmaya teşvik etmesi umulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktürk, H. (2021). The Evaluation of Studies About Gastronomy Tourism in the Tourism Literature. *Journal of Tourism Intelligence and Smartness* 4(2): 140-167.
- Alamineh, G. A., Hussein, J. W., Endaweke, Y., & Tadesse, B. (2023a). The local communities' perceptions on the social impact of tourism and its implication for sustainable development in Amhara regional state. *Heliyon*. 9(6): e17088. doi:https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e17088
- Alamineh, G. A., Hussein, J. W., Mulu, Y. E., & Tadesse, B. (2023b). The negative cultural impact of tourism and its implication on sustainable development in Amhara Regional State. *Cogent Arts & Humanities*, 10(1), 2224597. doi:10.1080/23311983.2023.2224597
- Andereck, K. & Vogt, C. (2000). The Relationship between Residents' Attitudes toward Tourism and Tourism Development Options. *Journal of Travel Research - J TRAVEL RES* 39: 27-36. doi:10.1177/004728750003900104

- Arınc, K. (2020). Erzurum'un Gastronomi Potansiyelinin Kış Turizmi Açısından Değerlendirilme İmkânları ve Sürdürülebilir Turizme Katkısı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 24(2): 795-815.
- Aspers, P. & Corte, U. (2019). What Is Qualitative in Qualitative Research. *Qualitative Sociology* 42(2): 139-160. doi:10.1007/s11133-019-9413-7
- Azazz, A. M., Elshaer, I. A., & Ghanem, M. (2021). Developing a measurement scale of opposition in tourism public-private partnerships projects. *Sustainability*, 13(9), 5053. doi:10.3390/su13095053
- Azur, M. J., Stuart, E. A., Frangakis, C., & Leaf, P. J. (2011). Multiple imputation by chained equations: what is it and how does it work?. *International journal of methods in psychiatric research*, 20(1), 40-49. doi:10.1002/mpr.329
- Backhaus, K., Erichson, B., Gensler, S., Weiber, R., & Weiber, T. (2021). "Factor Analysis". *Multivariate Analysis: An Application-Oriented Introduction*. Eds. K. Backhaus, B. Erichson, S. Gensler, R. Weiber ve T. Weiber. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden. 381-450.
- Badu-Baiden, F., Correia, A., & Kim, S. (2022). How do tourists' memorable local gastronomy experiences and their personal gastronomic traits influence destination loyalty? A fuzzy set approach. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 39(5), 501-515.
- Biswas-Diener, R., Diener, E. & Tamir, M. (2004). The Psychology of Subjective Well-Being. *Daedalus* 133: 18-25. doi:10.1162/001152604323049352
- Bjørndal, L. D., Nes, R. B., Czajkowski, N., & Røysamb, E. (2023). The structure of well-being: a single underlying factor with genetic and environmental influences. *Quality of Life Research*, 1-12. doi:10.1007/s11136-023-03437-7
- Bøhlerengen, M., & Wiium, N. (2022). Environmental attitudes, behaviors, and responsibility perceptions among Norwegian youth: Associations with positive youth development indicators. *Frontiers in Psychology*, 13, 844324. doi:10.3389/fpsyg.2022.844324
- Brouder, P., & Ioannides, D. (2014, December). Urban tourism and evolutionary economic geography: Complexity and co-evolution in contested spaces. In *Urban Forum* (Vol. 25, pp. 419-430). Springer Netherlands. doi:10.1007/s12132-014-9239-z
- Buckley, J. J. (2006). Estimation in Simple Linear Regression. *Fuzzy Probability and Statistics*, 171-175. Doi: 10.1007/11598152_20.
- Buckley, R., Zhong, L., & Ma, X. (2017). Visitors to protected areas in China. *Biological Conservation*, 209, 83-88. doi:https://doi.org/10.1016/j.biocon.2017.01.024
- Burke, A. (2021). The Crossroads of Ecotourism Dependency, Food Security and a Global Pandemic in Gal & Aacute; Pagos, Ecuador. *Sustainability*, 13(23), doi:10.3390/su132313094
- Bükey, A. (2020). Yerel Halkın Tutumlarının Turizm Yanlısı Davranışlarına Etkisi: Bozcaada Örneği. *Akademik MATBUAT*, 4(2), 101-114.
- Byrne, D., Golightly, C. & Capaldi, E. J. (1963). Construction and Validation of the Food Attitude Scale. *J Consult Psychol* 27: 215-222. doi:10.1037/h0042348
- Carpio, N. M., Napod, W., & Do, H. W. (2021). Gastronomy as a factor of tourists' overall experience: a study of Jeonju, South Korea. *International Hospitality Review*, 35(1), 70-89. doi:10.1108/IHR-08-2020-0031
- Cengiz, G., & Akkuş, Ç. (2012). Kırsal turizm kapsamında yöre halkının kalkındırılması: Erzurum örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(1), 61-74.
- Comerio, N., & Strozzi, F. (2019). Tourism and its economic impact: A literature review using bibliometric tools. *Tourism economics*, 25(1), 109-131. doi:10.1177/1354816618793762
- Çiğdem, Ü. (2007). Erzurum Nüfusunun Sosyo Ekonomik Göstergeleri Ve Doğu Anadoludaki İlk Merkezleriyle Karşılaştırılması. *Türk Coğrafya Dergisi* (48): 73-94.
- Dawes, J. (2012). "Do Data Characteristics Change According to the Number of Scale Points Used? An Experiment Using 5 Point, 7 Point and 10 Point Scales. *International Journal of Market Research* 50. doi:10.1177/147078530805000106
- Duignan, M. B., Everett, S., & McCabe, S. (2022). Events as catalysts for communal resistance to overtourism. *Annals of Tourism Research*, 96, 103438. doi:https://doi.org/10.1016/j.annals.2022.103438
- Evren, A. (2000). Kalıntı Analizi İle Regresyon Fonksiyonundaki İlişkinin Belirlenmesi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* 50(1-4): 185-196.

- Feilzer, M. (2010). Doing Mixed Methods Research Pragmatically: Implications for the Rediscovery of Pragmatism as a Research Paradigm. *Journal of Mixed Methods Research* 4: 6-16. doi:10.1177/1558689809349691
- Garibaldi, R., Stone, M. J., Wolf, E., & Pozzi, A. (2022). Wine tourism and consumer behavior. In *Routledge Handbook of Wine Tourism* (pp. 132-142). Routledge International.
- Gheorghe, G., Tudorache, P., & Nistoreanu, P. (2014). Gastronomic tourism, a new trend for contemporary tourism. *Cactus Tourism Journal*, 9(1), 12-21.
- González Santa Cruz, Francisco vd. (2020). Gastronomic Motivations and Perceived Value of Foreign Tourists in the City of Oruro (Bolivia): An Analysis Based on Structural Equations. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(10), doi:10.3390/ijerph17103618
- Graham, S. C. (2021). Authentic culinary tourism experiences: The perspectives of locals. *Journal of Gastronomy and Tourism*, 5(2), 65-82. doi:10.3727/216929720X15968961037926
- Guesalaga, R., Pierce, M., & Scaraboto, D. (2016). Cultural influences on expectations and evaluations of service quality in emerging markets. *International Marketing Review*, 33(1), 88-111. doi:10.1108/IMR-08-2014-0283
- Huete-Alcocer, Nuria ve Hernandez-Rojas, Ricardo David (2022). Does Local Cuisine Influence the Image of a World Heritage Destination and Subsequent Loyalty to That Destination?. *International Journal of Gastronomy and Food Science* 27: 100470. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijgfs.2022.100470>
- Jelincic, D. ve Tišma, S. (2020). Ensuring Sustainability of Cultural Heritage through Effective Public Policies. *Urbani izziv* 31: 78-87. doi:10.5379/urbani-izziv-en-2020-31-02-002
- Jureniene, V., & Radzevicius, M. (2022). Peculiarities of Sustainable Cultural Development: A Case of Dark Tourism in Lithuania. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(6), 264. doi:10.3390/jrfm15060264
- Kayaalp, G. T., Güney, M. Ç., & Cebeci, Z. (2015). Çoklu doğrusal regresyon modelinde değişken seçiminin zootekniye uygulaması. *Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 1-8.
- Kiper, T., Özdemir, G., & Sağlam, C. (2011). Environmental, socio-cultural and economical effects of ecotourism perceived by the local people in the northwestern Turkey: Kıyıköy case. *Scientific research and Essays*, 6(19), 4009-4020. doi:10.5897/SRE10.1059
- Kişi, N. (2019). A Strategic Approach to Sustainable Tourism Development Using the A'wot Hybrid Method: A Case Study of Zonguldak, Turkey. *Sustainability*, 11(4), doi:10.3390/su11040964
- Kivela, J. J., & Crofts, J. C. (2009). Understanding travelers' experiences of gastronomy through etymology and narration. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 33(2), 161-192. doi:10.1177/1096348008329868
- Ko, Dong-Wan & Stewart, W. (2002). A Structural Equation Model of Residents' Attitudes for Tourism Development. *Tourism Management* 23: 521-530. doi:10.1016/S0261-5177(02)00006-7
- Kodaş, B. & Aksoy, Z. (2022). Understanding of Tourists' Memorable Local Food Experiences: A Netnography Study. *Journal of Economy Culture and Society* (66): 379-396.
- Kuvan, Y. & Akan, P. (2005). Residents' Attitudes toward General and Forest-Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya. *Tourism Management* 26(5): 691-706. doi:<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2004.02.019>
- Ladkin, A., Mooney, S., Solnet, D., Baum, T., Robinson, R., & Yan, H. (2023). A review of research into tourism work and employment: Launching the annals of tourism research curated collection on tourism work and employment. *Annals of Tourism Research*, 100, 103554. doi:<https://doi.org/10.1016/j.annals.2023.103554>
- Lapuz, M. C. M. (2023). The role of local community empowerment in the digital transformation of rural tourism development in the Philippines. *Technology in Society*, 74, 102308. doi:<https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2023.102308>
- Liang, L., Hayashi, K., & Yuan, K. H. (2016). The Goodness of Sample Loadings of Principal Component Analysis in Approximating to Factor Loadings with High Dimensional Data. In *Quantitative Psychology Research: The 80th Annual Meeting of the Psychometric Society, Beijing, 2015* (pp. 199-211). Springer International Publishing.
- Lin, M. P., Marine-Roig, E., & Llonch-Molina, N. (2021). Gastronomy as a sign of the identity and cultural heritage of tourist destinations: A bibliometric analysis 2001–2020. *Sustainability*, 13(22), 12531. doi:10.3390/su132212531
- Lind, C. J., & Reeves, M. L. (2021). Making Food-Systems Policy for Local Interests and Common Good. *Frontiers in Communication*, 6, 690149. doi:10.3389/fcomm.2021.690149

- Liu, Y. L., Chiang, J. T., & Ko, P. F. (2023). The benefits of tourism for rural community development. *Humanities and Social Sciences Communications*, 10(1), 1-12. doi:10.1057/s41599-023-01610-4
- Manola, M., & Koufadakis, S. X. (2020). The gastronomy as an art and its role in the local economic development of a tourism destination: A Literature Review. *SPOUDAI Journal of Economics and Business*, 70(1-2), 81-92.
- Matsaany, B., Adinda, G., Amora, R., & Fauzy, A. (2016). Analisis of affecting factors slavery policy (case study: Global Slavery Index 2014). In *3rd International Seminar on Science, November* (pp. 3-4).
- Maynard, D. D. C., Vidigal, M. D., Farage, P., Zandonadi, R. P., Nakano, E. Y., & Botelho, R. B. A. (2020). Environmental, social and economic sustainability indicators applied to food services: A systematic review. *Sustainability*, 12(5), 1804. doi:10.3390/su12051804
- Medina, F. Xavier (2023). Chapter Three - Why Is Environmental Sustainability Not Possible without Social Sustainability? Food, Sustainable Diets, and Sociocultural Perspectives in the Mediterranean Area. *Food, Gastronomy, Sustainability, and Social and Cultural Development*. Eds. F. X. Medina, D. Conde-Caballero ve L. Mariano-Juárez: Academic Press. 31-47.
- Meloun, M. & Militký, J. (2011). 2 - the Exploratory and Confirmatory Analysis of Univariate Data. *Statistical Data Analysis*. Eds. M. Meloun ve J. Militký: Woodhead Publishing India. 25-71.
- Mihalic, T. (2016). Sustainable-Responsible Tourism Discourse – Towards ‘Responsustable’ Tourism. *Journal of Cleaner Production 111*: 461-470. doi:https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2014.12.062
- Mulcahy, J. D. (2015). Future consumption: Gastronomy and public policy. *The future of food tourism: Foodies, experiences, exclusivity, visions and political capital*, 75-86.
- Muresan, I. C., Harun, R., Arion, F. H., Fatah, A. O., & Dumitras, D. E. (2021). Exploring residents’ perceptions of the socio-cultural benefits of tourism development in the mountain area. *Societies*, 11(3), 83. doi:10.3390/soc11030083
- Nickerson, R. S. (1998). Confirmation Bias: A Ubiquitous Phenomenon in Many Guises. *Review of General Psychology* 2(2): 175-220. doi:10.1037/1089-2680.2.2.175
- Nistor, E. L., & Dezsi, Ş. (2022). An Insight into Gastronomic Tourism through the Literature Published between 2012 and 2022. *Sustainability*, 14(24), 16954. doi:10.3390/su142416954
- Noguer-Juncà, Ester, Crespi-Vallbona, Montserrat & Fusté-Forné, Francesc (2021). Sociocultural and Gastronomic Revaluation of Local Products: Trumfa in the Vall De Camprodon (Catalonia, Spain). *International Journal of Gastronomy and Food Science* 26: 100425. doi:https://doi.org/10.1016/j.ijgfs.2021.100425
- O'Hara, Jeffrey & Pirog, Rich (2013). Economic Impacts of Local Food Systems: Future Research Priorities. *Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development* 3: 35-42. doi:10.5304/jafscd.2013.034.003
- Özgen, L., Benli, M., & Türkmen, F., (2019). Development of the scale for attitude toward new foods. *PROGRESS IN NUTRITION*, vol.21, no.3, 513-520.
- Pulluk, E. (2022). Kadim Bir Mutfak: Mezopotamya. (Ed. Yener Oğan) *Gastronomi Alanında Tematik Araştırmalar I*, 9-19, Çizgi Kitapevi, Konya.
- Park, E., & Widyanta, A. (2022). Food tourism experience and changing destination foodscape: An exploratory study of an emerging food destination. *Tourism Management Perspectives*, 42, 100964. doi:https://doi.org/10.1016/j.tmp.2022.100964
- Piuchan, M., Chan, C. W., & Kaale, J. (2018). Economic and socio-cultural impacts of Mainland Chinese tourists on Hong Kong residents. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(1), 9-14. doi:https://doi.org/10.1016/j.kjss.2017.11.004
- Rahman, M. S., Zaman, M. H., Hassan, H., & Wei, C. C. (2018). Tourist’s preferences in selection of local food: perception and behavior embedded model. *Tourism Review*, 73(1), 111-132. doi:10.1108/TR-04-2017-0079
- Räikkönen, J. (2014). *Enabling Experiences - the Role of Tour Operators and Tour Leaders in Creating and Managing Package Tourism Experiences*.
- Reichenberger, I. (2014). *Social Interactions between International Visitors in New Zealand: Contacts, Processes and Impacts*.
- Ren, T., Can, M., Paramati, S. R., Fang, J., & Wu, W. (2019). The impact of tourism quality on economic development and environment: Evidence from Mediterranean countries. *Sustainability*, 11(8), 2296. doi:10.3390/su11082296

- Reynolds, C. (2020). *Sustainable Gastronomy: the Environmental Impacts of How We Cook Now and How the “Sustainable Diets” Agenda Might Shape How We Cook in the Future?*. Paper presented at the Dublin Gastronomy Symposium, 25-29 May 2020, Dublin, Ireland.
- Richards, G. (2015). Evolving gastronomic experiences: From food to foodies to foodscapes. *Journal of Gastronomy and Tourism*, 1(1), 5-17. doi:10.3727/216929715X14298190828796
- Riesenberg, D., Blake, M. R., Boelsen-Robinson, T., Peeters, A., & Cameron, A. J. (2022). Local government policies on healthy food promotion and obesity prevention: results from a national Australian survey. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 46(5), 696-703. doi:10.1111/1753-6405.13257
- Rosenman, R., Tennekoon, V., & Hill, L. G. (2011). Measuring bias in self-reported data. *International Journal of Behavioural and Healthcare Research*, 2(4), 320-332. doi:10.1504/ijbhr.2011.043414
- Said, N. F. M., Othman, R., Sulaiman, W. S. H. W., Hatta, F. A. M., & Ramya, R. (2023). The Benefits, Challenges, and Opportunities of Halal Gastronomy Tourism—A Review Perspective. *Halalshere*, 3(1), 90-96. doi:10.31436/hs.v3i1.68
- Sanchez-Cañazares, S., & Castillo-Canalejo, A. M. (2015). A comparative study of tourist attitudes towards culinary tourism in Spain and Slovenia. *British Food Journal*, 117(9), 2387-2411.
- Santa Cruz, F. G., Tito, J. C., Pérez-Gálvez, J. C., & Medina-Viruel, M. J. (2019). Gastronomic experiences of foreign tourists in developing countries. The case in the city of Oruro (Bolivia). *Heliyon*, 5(7). doi:<https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02011>
- Santos-Júnior, A., Almeida-García, F., Morgado, P., & Mendes-Filho, L. (2020). Residents' quality of life in smart tourism destinations: A theoretical approach. *Sustainability*, 12(20), 8445. doi:10.3390/su12208445
- Sarıışık, M., & Özbay, G. (2015). Gastronomi turizmi üzerine bir literatür incelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26(2), 264-278.
- Selçuk, G. N., & Özdemir, Y. (2022). Turizm İstihdamının Nathan Modeli İle Ölçülmesi: erzurum Ölçeğinde Bir Araştırma. *Journal of Silk Road Tourism Research*, 2(2), 1-16.
- Seyitoğlu, F. (2021). Defining the current position of the gastronomy field in Turkey. *Journal of Culinary Science & Technology*, 19(1), 35-54.
- Sims, R. (2009). Food, Place and Authenticity: Local Food and the Sustainable Tourism Experience. *Journal of Sustainable Tourism - J SUSTAIN TOUR* 17: 321-336. doi:10.1080/09669580802359293
- Song, H., Li, G., & Cao, Z. (2018). Tourism and economic Globalization: An emerging research agenda. *Journal of Travel Research*, 57(8), 999-1011. doi:10.1177/0047287517734943
- Sorcaru, I. (2019). Gastronomy Tourism - a Sustainable Alternative for Local Economic Development. *Annals of Dunarea de Jos University of Galati. Fascicle I. Economics and Applied Informatics* 25: 103-110. doi:10.35219/eai1584040912
- Szromek, A., Kruczek, Z., & Walas, B. (2020). The Attitude of Tourist Destination Residents towards the Effects of Overtourism—Kraków Case Study, *Sustainability*, 12 (1): 228. doi:10.3390/su12010228
- Tişma, S., Uzelac, A., Jelinčić, D. A., Franić, S., & Mileusnić Škrtić, M. (2022). Overview of Social Assessment Methods for the Economic Analysis of Cultural Heritage Investments. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(8), 327. doi:10.3390/jrfm15080327
- Tomljenovic, R. (2010). Tourism and Intercultural Understanding or Contact Hypothesis Revisited". *Tourism, Progress and Peace*: 17-34.
- Uysal, M., Sirgy, M. J., Woo, E., & Kim, H. L. (2016). Quality of life (QOL) and well-being research in tourism. *Tourism Management*, 53, 244-261. doi:10.1016/j.tourman.2015.07.013
- Valverde-Roda, J., Medina Viruel, M. J., Castano Prieto, L., & Solano Sanchez, M. A. (2022). Interests, motivations and gastronomic experiences in the world heritage site destination of Granada (Spain): satisfaction analysis. *British Food Journal*, 125(13), 61-80. doi:10.1108/BFJ-07-2021-0830
- Wilsdon, J., Allen, L., Belfiore, E., Campbell, P., Curry, S., Hill, S., ... & Johnson, B. (2015). The metric tide. *Report of the independent review of the role of metrics in research assessment and management*. 1-178. DOI: 10.13140/RG.2.1.4929.1363
- Wulandari, N. & Nasution, R. (2019). Integrated Value Co-Creation and Affective Commitment in Banking Industry. *Business: Theory and Practice* 20: 509-515. doi:10.3846/btp.2019.47
- Yarış, A., Çakar, K., & AYKOL, Ş. (2019). A Qualitative Analysis of Gastronomy Tourism Strategy and Action Plan. *Turizm Akademik Dergisi*, 6(2), 289-298.
- Yentür, F. ve Demir, C. (2022). Seyahat Acentalarının Gastronomi Turizmi ve Yemek Turlarına Yönelik Tutumlarını Anlamak: İzmir Türkiye Örneği. *Uluslararası Çağdaş İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (2), 674–688. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7513705>

- Yu, C. P., Cole, S. T., & Chancellor, C. (2016). Assessing community quality of life in the context of tourism development. *Applied Research in Quality of Life*, 11, 147-162. doi:10.1007/s11482-014-9359-6
- Zhou, Z. (2022). Critical Shifts in the Global Tourism Industry: Perspectives from Africa. *GeoJournal* 87(2): 1245-1264. doi:10.1007/s10708-020-10297-y
- Zhu, Z., Wang, R., & Hu, J. (2023). The elements identification and model construction of rural tourism experience based on user-generated content. *Environment, Development and Sustainability*, 1-22. doi:10.1007/s10668-023-03728-6